

**ΠΡΑΓΜΑΤΑ
ΚΑΙ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ**

Τεύχος 1B: Παίζω και μαθαίνω

Τεύχος 2: Βλέπω και διαβάζω

**ΟΔΗΓΟΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΝΗΠΙΑΓΩΓΟ ΚΑΙ ΤΟ ΔΑΣΚΑΛΟ**

**Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ
ΡΕΘΥΜΝΟ 1999**

© Πανεπιστήμιο Κρήτης
Σχολή Επιστημών Αγωγής
Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.
Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών
(Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ)
Πανεπιστημιούπολη, 74100 ΡΕΘΥΜΝΟ
τηλ.:0831/77605, 0831/77624 Fax: 0831/77636
e-mail: ediamme @ edc. uoc. gr / ediamme @ forthnet. gr

Το έργο χρηματοδοτείται από εθνικούς πόρους
και την Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια του Β΄ Κ.Π.Σ 1994-1999
(ΕΠΕΑΕΚ)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΟΜΟΓΕΝΩΝ

Το "Πρόγραμμα Παιδείας Ομογενών" χρηματοδοτήθηκε
από την Επιτροπή της Ε.Ε. και του ΥΠΕΠΘ
στα πλαίσια του ΕΠΕΑΕΚ, έργο 1.1.Ζ (δ),
στο "Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών"
του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Για την παραγωγή του διδακτικού υλικού
που περιέχεται στο παρόν τεύχος
εργάστηκαν τα παρακάτω πρόσωπα:

ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Μιχάλης Βάμβουκας

ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΗΣΗ

Δήμητρα Αναστάση

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Φωτεινή Παναγιώτου

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΡΓΟΥ

Μιχάλης Δαμανάκης

A. ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1.0 Εισαγωγή

Στο πλαίσιο του Προγράμματος ‘ ‘ Παιδεία Ομογενών ‘ ‘ και ειδικότερα για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε παιδιά ελληνικής καταγωγής κατασκευάστηκε η σειρά βιβλίων ‘ ‘ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ‘ ‘. Η σειρά αυτή καλύπτει το προαναγνωστικό και αναγνωστικό στάδιο εκμάθησης της ανάγνωσης και γραφής (ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΩΤΟ). Για το προαναγνωστικό στάδιο έχουν κατασκευαστεί τρία τεύχη με το γενικό τίτλο ‘ ‘ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ‘ ‘. Αυτά είναι:

α. ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΤΕΥΧΟΣ 1Β. Παίζω και μαθαίνω. Για παιδιά ηλικίας 5-6 ετών (Νηπιαγωγείο).

β. Ένα ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΜΕ ΚΑΡΤΕΛΕΣ

γ. ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΤΕΥΧΟΣ 2ο , Βλέπω και διαβάζω. Για παιδιά ηλικίας 5-6 ετών (Νηπιαγωγείο).

δ. ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ. Ασκήσεις και δραστηριότητες, τεύχος 2ο, Βλέπω και διαβάζω.

Ο παρών Οδηγός για το νηπιαγωγό και το δάσκαλο, αναφέρεται στα τεύχη 1Β και 2ο καθώς και στο *Παιχνίδι με καρτέλες*. Σ’ αυτόν εκτίθενται οι γενικές αρχές, οι οποίες κατήυθυναν τη σύλληψη και κατασκευή των τευχών, τα χαρακτηριστικά του υλικού, οι πιθανές διδακτικές τεχνικές προσέγγισης του υλικού και επισημαίνονται ορισμένες μεθοδολογικές υποδείξεις για την πιο αποτελεσματική οικείωση του μαθητή με το ελληνικό γλωσσικό σύστημα από τα πρώτα κίολας στάδια της προσέγγισής του.

2.0 Αποδέκτες του υλικού και στόχοι του

Το υλικό αυτό απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 5-7 ετών που φοιτούν σε σχολεία ελληνικής γλώσσας στην αλλοδαπή και αρχίζουν την εκμάθηση του ελληνικού γλωσσικού συστήματος. Λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι οι αποδέκτες του υλικού ζουν σε ξενόγλωσσο περιγύρο, όπου δεν παράγεται καθημερινά ελληνικός λόγος ή, αν παράγεται, είναι περιορισμένης έκτασης. Το γεγονός αυτό δεν αποκλείει τη δυνατότητα χρησιμοποίησης του υλικού για την εξοικείωση νηπίων και παιδιών, που φοιτούν σε νηπιαγωγεία ή και στην Α’ τάξη Δημοτικού στην Ελλά-

δα, με το γραπτό λόγο.

Βασική επιδίωξη του υλικού των δυο τευχών και των ασκήσεων και δραστηριοτήτων που τα συνοδεύουν είναι η μύηση των νηπίων και παιδιών με φυσικό, αβίαστο και παιγνιώδη τρόπο στους μηχανισμούς ανάγνωσης και γραφής και ο εμπλουτισμός του ελληνικού λεξιλογίου τους, ώστε να διαβάσουν με κατανόηση απλές φράσεις στην ελληνική.

Παράλληλα, μέσω της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας, επιδιώκεται να έλθουν προοδευτικά σ' επαφή με την ελληνική πολιτιστική κληρονομιά και την ελληνορθόδοξη παράδοση, να τις εκτιμήσουν και να τις αγαπήσουν, συνειδητοποιώντας συνάμα τη διπολιτισμική τους ταυτότητα και την ισοτιμία των δυο πολιτισμών στους οποίους συμμετέχουν.

3.0 Αρχές και επιστημονική θεμελίωση του υλικού

Η παραγωγή του υλικού βασίστηκε και προσανατολίστηκε σε και από μια σειρά αρχών και σύγχρονων επιστημονικών δεδομένων της Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας, της Ψυχογλωσσολογίας, της Γνωστικής Ψυχολογίας και της Ψυχοπαιδαγωγικής σχετικά με τη γλωσσική μάθηση γενικά και τη μάθηση του γραπτού λόγου ειδικότερα. Πιο συγκεκριμένα στην κατασκευή του υλικού ελήφθησαν υπόψη:

- *Η αρχή της παιδοκεντρικότητας.* Η εικονογράφηση του υλικού είναι πλούσια και πολύχρωμη. Οι απεικονίσεις προσώπων, ζώων και πραγμάτων ανταποκρίνονται στις αντίστοιχες παιδικές αντιλήψεις. Αναπαριστούν το περιεχόμενο, ερμηνεύουν τις έννοιες και διευκολύνουν το πέρασμα του μαθητή από τον εικονικό στο γραπτό κώδικα της γλωσσικής επικοινωνίας. Οι δραστηριότητες και οι ασκήσεις ικανοποιούν τις ψυχοκινητικές ανάγκες του παιδιού. Οι έννοιες, τέλος, των πρότυπων λέξεων, ' ' τα σημαινόμενα ' ' εκτός του ότι απεικονίζονται, είναι, στη συντριπτική τους πλειονότητα, γνωστά και οικεία αντικείμενα.

- *Η διπολιτισμικότητα.* Ορισμένα στοιχεία του υλικού και συγκεκριμένα ορισμένες πρότυπες λέξεις μπορούν να αποτελέσουν ερεθίσματα και το έναυσμα για να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά την αλληλεπίδραση των δυο πολιτισμών μέσω της λεκτικής σηματοδότησης αντικειμένων της φύσης και του κόσμου. Για παράδειγμα οι λέξεις: taxi-ταξί, salami-σαλάμι, τηλέφωνο-telephone, omelet-ομελέτα, vase-βάζο, ιπποπόταμος-

hipporotamus-hipporotame, ξυλόφωνο-xylophone κ.τ.λ. Βέβαια η διδακτική αξιοποίηση αυτών των ‘ γλωσσικών δανείων’ προς επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου εξαρτάται από τις παιδαγωγικές δεξιότητες του εκπαιδευτικού.

● *Η ενθοπολιτισμική διάσταση της ταυτότητας των παιδιών.* Νύξεις για την παρουσίαση στοιχείων της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς δίνουν οι πρότυπες λέξεις (*Ίκαρος, Οδυσσέας, Άρης, Πάρης*) καθώς και η αφήγηση ή το διάβασμα από τον νηπιαγωγό ή το δάσκαλο στα παιδιά των παραλλαγών των 21 αισώπειων μύθων με τις ζωγραφικές απεικονίσεις τους στο 2ο τεύχος. Τα κείμενα των 21 μύθων του Αισώπου και μια παραλλαγή του μύθου *Δαίδαλος και Ίκαρος* είναι καταχωρημένα στο δεύτερο μέρος του παρόντος *Οδηγού*. Ερεθίσματα ακόμη για συζήτηση πάνω σε *ελληνικούς τρόπους διατροφής* (ελληνική γαστρονομία, edésματα και ποτά) μπορούν να αποτελέσουν οι πρότυπες λέξεις του υλικού (*ελιά, λάδι, ούζο*), ενώ οι λέξεις (*παπάς και θυμιατό*) και οι φράσεις *Το έλατο γέμισε με δέματα. Τα δέματα έχουν δώρα* παραπέμπουν εύκολα στη θρησκευτική και λατρευτική ζωή και την ορθόδοξη παράδοση και εύκολα σχετίζονται με εμπειρίες και βιώματα των μικρών μαθητών από την οικογενειακή, ενοριακή και παροικιακή ζωή. Τέλος, η απεικόνιση του *Οδυσσέα* ως γέροντα παππού και ως *μικρού παιδιού* που το πλύνει η μητέρα του στην μπανιέρα (σ. 25, τεύχος 2ο) μπορεί να συσχετισθεί με το ελληνικό έθιμο οι εγγονοί να φέρουν συχνά το όνομα ενός παππού και οι εγγονές μιας γιαγιάς τους.

● *Η συμπληρωματικότητα.* Το υλικό δεν προτείνεται ως μια αυστηρή και απαρέγκλιτη μέθοδος με ορισμένη αρχή, μέσο και τέλος αλλά ως μια διαδικασία προσέγγισης της γραπτής ελληνικής γλώσσας με ενεργητικό και δραστήριο τρόπο. Το παιδί μπορεί να πιάνει τις λέξεις, να τις παρατηρεί, να τις συγκρίνει, να τις ταξινομεί, να τις αναλύει και να διαπιστώνει τις αναλογίες και διαφορές τους (*ξυλόφωνο-τηλέφωνο, πόδι-χταπόδι, αλάτι-παλάτι, μήλο-μηλιά, γάτα-γατάκι, νύφη-νυφούλα*). Το παιδί χειρίζεται τις λέξεις, τις αοχίζει, τις συμπληρώνει, κατασκευάζει φράσεις κι έτσι οικειοποιείται ενεργητικά και ευχάριστα το γραπτό λόγο. Η προτεινόμενη λοιπόν διαδικασία προσέγγισης-μάθησης των μηχανισμών ανάγνωσης είναι ανοικτή, δυναμική, ελαστική κι ελεύθερη. Κάθε νηπιαγωγός ή δάσκαλος μπορεί να κάνει τις επιλογές του ως προς

τις τεχνικές προσέγγισης(βλέπε πιο κάτω) σύμφωνα με τα γνωστικά και κοινωνικοπολιτισμικά χαρακτηριστικά των παιδιών της ομάδας-τάξης του, και να συμπληρώνει ανάλογα το υλικό.

● *Η ολιστική προσέγγιση της γλώσσας.* Οι τέσσερις μορφές της ανθρώπινης γλωσσικής επικοινωνίας(ακρόαση, ομιλία, ανάγνωση και γραφή) προσεγγίζονται ενιαία και σφαιρικά. Επειδή ο γραπτός λόγος(ανάγνωση και γραφή) προηγείται οντογενετικά και οικοδομείται πάνω στον προφορικό(ακρόαση και ομιλία) δίνεται προτεραιότητα στον τελευταίο. Το προτεινόμενο υλικό ευνοεί την παραγωγή προφορικού λόγου (αφήγηση ή διάβασμα μύθων, περιγραφή και σχολιασμός απεικονισμένων αντικειμένων, ενεργειών και καταστάσεων) και γραπτού λόγου (ό,τι είναι γραμμένο μπορεί να διαβάζεται, να μεταγράφεται, να κατανοείται, να σχηματοποιείται, να ιχνογραφείται, να δραματοποιείται και γενικά να μεταφράζεται σε άλλη μορφή επικοινωνίας ή επικοινωνιακής πράξης) Έτσι η προσέγγιση του λόγου παίρνει μορφή δημιουργικής και παιγνιώδους δραστηριότητας, ο μαθητής κινητοποιείται ψυχοκινητικά και διανοητικά(ασκήσεις, δραστηριότητες, παιχνίδια ρόλων κ.τ.λ) και *μαθαίνει βλέποντας και παίζοντας.*

● *Οι γνώσεις που έχει ο μικρός μαθητής για τον κόσμο, τη γλώσσα και τη μεταγλώσσα.* Σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι η γλωσσική μάθηση και ειδικότερα η μάθηση του γραπτού λόγου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από τις γνώσεις που ο αρχάριος μαθητής έχει για τον κόσμο που τον περιβάλλει, τις γνώσεις του για τη γλώσσα και τη μεταγλώσσα. Ο κόσμος, όπου ζει ο μικρός έλληνας μαθητής αποδέκτης του υλικού, η πολιτισμική πραγματικότητα, η φύση και γενικά ο περίγυρος, είναι σε πολλά σημεία διαφορετικός από τον ' 'κόσμο' ' τον ελληνικό τον οποίο σηματοδοτούν και μεταφέρουν οι λέξεις. Πρέπει επομένως να γνωρίσει τον ' 'κόσμο' ' αυτό μέσα από τις ' 'εικόνες' ' και μετά από τη γλώσσα. Να περάσει από την εικονική έκφραση του κόσμου αυτού στη γλωσσική(λεξική) του έκφραση. Από τα *Πράγματα* να περάσει στα *Γράμματα.*

Οι γνώσεις οι γλωσσικές και οι μεταγλωσσικές αποτελούν βασικό προαπαιτούμενο για η μάθηση του γραπτού λόγου κάθε γλωσσικού αλφαβητικού συστήματος. Τα παιδιά που πρωτοπροσεγγίζουν συστηματικά τη μάθηση της μητρικής γλώσσας κατέχουν ένα αρκετά εκτενές

λεξιλόγιο, κατέχουν τη μορφολογία και τη σύνταξη της μητρικής γλώσσας και την ικανότητα να τη χρησιμοποιούν για να ικανοποιούν βασικές καθημερινές επικοινωνιακές τους ανάγκες. Στα ελληνόπουλα όμως που ζουν στην αλλοδαπή το σχετικό λεξιλόγιο είναι περιορισμένης έκτασης και η διαισθητική γνώση της ελληνικής καθώς και η ικανότητα χρήσης της είναι πολύ μικρές. Πρέπει επομένως να διευρυνθούν, να εμπλουτισθούν και να αναπτυχθούν. Επιπλέον εξαιτίας το ελληνόπουλο της αλλοδαπής πρέπει να συνειδητοποιήσει πώς οι ελάχιστες γλωσσικές γνώσεις που κατέχει κι όσες προοδευτικά αποκτά συνδέονται με το νέο οπτικό σύστημα συμβόλων, το ελληνικό αλφάβητο, και πώς τα σύμβολα αυτά (τα γράμματα και τα γραφήματα) συνδυάζονται και εμφανίζονται. Χρειάζεται δηλαδή να αναπτύξει από νωρίς τη μεταγλωσσική ικανότητά του στην ελληνική, που σημαίνει ότι οφείλει να αποκτήσει τη δεξιότητα να χειρίζεται τη γλώσσα και τα στοιχεία της ως αντικείμενα στοχασμού και ανάλυσης. Να συνειδητοποιήσει προοδευτικά ότι η γλώσσα συγκροτείται από ενότητες (λέξεις, συλλαβές) οι οποίες μπορούν να αναλυθούν, να αναδομηθούν και να οδηγήσουν στη διατύπωση και κατασκευή νέων και διαφορετικών ιδεών και ενοτήτων σκέψης.

Η συνειδητοποίηση από το μικρό παιδί της τμηματικής δομής του λόγου, των φωνολογικών συνιστωσών των γλωσσολογικών ενοτήτων και ο συνειδητός και σκόπιμος χειρισμός τους είναι βασικά προαπαιτούμενα για τη μάθηση της ανάγνωσης και γραφής. Γι' αυτό, μέσα στο υλικό που προτείνεται εμπεριέχονται δραστηριότητες και ασκήσεις που ευνοούν τη φωνολογική συνειδητοποίηση της δομής του λόγου, όπως *φράσεις με ομοιοκαταληξία ή παρήχηση*. (Να μια καμήλα. Έφαγε πολλά μήλα. Ο δύτης βουτά σε βαθιά θάλασσα. Κάθε μέρα η μαμά ένα φύλλο ξεκολλά. Πάρη πάρε ένα μήλο), *ασκήσεις απαρίθμησης, συγχώνευσης ή συμπλήρωσης γλωσσικών ενοτήτων* (πί_τα, _λόνα), *αντικατάστασης φωνημάτων* (Χάρης-Άρης-Πάρης), *κατάργησης φωνημάτων* (παλάτι-αλάτι), *αντικατάστασης συλλαβών* (μόδα - σόδα - ρόδα, πόδι - βόδι - ρόδι) και *αντιμετάθεσης συλλαβών* (σόδα - δάσο).

Οι παραπάνω αρχές και επιστημονικά δεδομένα που διέπουν την κατασκευή του διδακτικού υλικού θα γίνουν πιο σαφείς και πιο συγκεκριμένα αμέσως παρακάτω, στη συνοπτική παρουσίαση του υλικού κατά τεύχος και των χαρακτηριστικών του.

4.0 Το διδακτικό υλικό και τα χαρακτηριστικά του

Το προαναγνωστικό υλικό, όπως ήδη σημειώθηκε, αποτελείται από τα τεύχη 1B και 2ο και το τεύχος δραστηριοτήτων που φέρουν το τίτλο **Πράγματα και γράμματα** και το **Παιχνίδι με καρτέλες**.

Τεύχος 1B

4.1 Το τεύχος 1B , Παίζω και μαθαίνω, διαιρείται σε τρία μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει εικονογραφημένες τις έννοιες 124 λέξεων που είναι διαταγμένες σε αλφαβητική σειρά. *Κάτω ή πάνω ή δεξιά ή αριστερά* (ερέθισμα για άσκηση των παιδιών σ' αυτές τις βασικές έννοιες του χώρου) από κάθε εικόνα είναι γραμμένη η λέξη του αντικειμένου με μονοχρωμία και διχρωμία. Η διχρωμία επιτρέπει την πιο εύκολη αντίληψη της συλλαβικής σύνθεσης της κάθε λέξης. Οι 124 λέξεις του μέρους δηλώνουν *κύρια πρόσωπα 7* (Ηλίας, Θεανώ, Θάνος, Ιωάννα, Οδυσσέας, Υβόνη), *πρόσωπα και μέλη του ανθρωπίνου σώματος 15*, *ζώα 15* και *πράγματα 82*.

Οι λέξεις που αρχίζουν από το ίδιο γράμμα καταλαμβάνουν μια έως μιάμιση σελίδα στην αρχή της οποίας εμφανίζονται σε διχρωμία το αντίστοιχο κεφαλαίο και μικρό γράμμα (άλλοτε είναι μπροστά το κεφαλαίο και άλλοτε το μικρό) του αλφάβητου.

Εκτός από τις εικονογραφημένες λέξεις στο πρώτο μέρος του τεύχους περιλαμβάνονται και 21 έγχρωμες εικόνες που καταλαμβάνουν το ένα τρίτο της σελίδας και παριστάνουν μια σκηνή από αντίστοιχους 21 μύθους του Αισώπου. Οι τίτλοι των μύθων και αριθμός των σελίδων, όπου απεικονίζονται οι αντίστοιχες σκηνές, αναγράφονται στο τέλος του τεύχους, ενώ τα κείμενα των μύθων αποτελούν το β' μέρος του παρόντος Οδηγού.

Η κατανομή των 124 λέξεων στα 24 γράμματα του αλφάβητου είναι ακόλουθη:

Ψψ = 2

Μμ, Ξξ, Χχ = 6

Ωω, Υυ, Ιι, Ηη = 3

Ββ, Γγ, Κκ, Ρρ = 7

Νν, Εε, Δδ = 4

Σσ = 8

Αα, Ζζ, Θθ, Λλ, Οο, Ττ, Φφ = 5

Ππ = 9

Η επιλογή των λέξεων έγινε με κριτήρια: *τη συχνότητα χρήσης τους*

και την οικειότητά τους, τη δυνατότητα απεικόνισης του ' ' σημασινομένου' τους, την κατά το δυνατό πλήρη αντιστοιχία φωνημάτων και γραφημάτων των λέξεων. Έτσι αποκλείστηκαν λέξεις που γράφονται με δίψηφα και συμφωνητικά συμπλέγματα. Οι λέξεις διαβάζονται και γράφονται όπως ακούγονται (μ' εξαίρεση το | i | =<ι,η,υ> και το | o | =<ο,ω>. Τέλος, επιδιώχθηκε, οι λέξεις να είναι κατά το δυνατό ολιγοσύλλαβες. Οι ολιγοσύλλαβες λέξεις είναι κατά κανόνα πολύχρηστες και ευκολοπρόφερτες. Και πράγματι η κατανομή των 124 λέξεων ως προς τον αριθμό των συλλαβών τους είναι 64/124 ή 50.8% δισύλλαβες, 44/124 ή 35.5% τρισύλλαβες και 17/124 ή 13.7% πολυσύλλαβες (12 λέξεις 4/σύλλαβες, 2 λέξεις 5/σύλλαβες και 1 λέξη 6/σύλλαβη).

Με τα ανωτέρω κριτήρια επιλογής των 124 λέξεων, που περιλαμβάνονται στο α' μέρος του τεύχους 1B, ικανοποιούνται σημαντικά δυο βασικές προϋποθέσεις επιτυχούς προσέγγισης του γραπτού λόγου (ανάγνωσης και γραφής). Συγκεκριμένα, ένα άτομο μπορεί να διαβάσει, όταν γνωρίζει:

- α) τα γραφηματικά στοιχεία των λέξεων και τη γραφηματικο-φωνηματική αντιστοιχία τους
- β) τις έννοιες των λέξεων και τους γραμματικο-συντακτικούς κανόνες της γλώσσας.

Και αντίστροφα, ένα άτομο μπορεί να γράφει, όταν γνωρίζει ή αναγνωρίζει:

- α) τα ηχητικά σημεία (φωνήματα) του προφορικού λόγου και τη φωνηματικο-γραφηματική αντιστοιχία τους, και
- β) τις έννοιες των λέξεων που, ακούει ή θέλει να γράφει και τους γραμματικο-συντακτικούς κανόνες της γλώσσας.

Ακόμη αξίζει να σημειωθεί ότι μεταξύ των 124 λέξεων περιλαμβάνονται 15 (βάζο, βιολί, βαγόνι, ζακέτα, ιπποπόταμος, λεμόνι, ξυλόφωνο, ομελέτα, ρακέτα, σαλάμι, σοκολάτα, ταξί, τηλέφωνο, φάρος και φώκια) που ομοιάζουν φωνολογικά και σημασιολογικά είναι ταυτόσημες με αντίστοιχους ξένους όρους (αγγλικούς ή και γαλλικούς) πράγμα που διευκολύνει τη σύλληψη της φωνηματικο-γραφηματικής αντιστοιχίας από τη μια και τη συνειδητοποίηση της διαπολιτισμικής ή διπολιτισμικής αλληλεπίδρασης.

Το μέρος β' περιλαμβάνει εικονογραφημένες πρότυπες λέξεις με

τις οποίες επιδιώκεται τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν την αντιστοιχία του φωνήματος / u / με το ελληνικό γράφημα <ου>, του / ja / με <ια> και να αντιληφθούν την παραγωγή των λέξεων (μήλο-μηλιά, λεμόνια-λεμονιά, γάτα-γατάκι, νύφη-νυφούλα, φέτα-φετούλα κ.τ.λ).

Συνολικά το β΄ μέρος του τεύχους 1B περιέχει 33 πρότυπες λέξεις από τις οποίες οι 15 (ουρά, ούζο, γούνα, κουζίνα, κουτάλι, γουρουνί, πιρουνί, κουδούνι, σαπούνι, μαγιό, φασόλι, αγόρι, φέτα, γιαγιά, γιασεμί) εμφανίζονται για πρώτη φορά.

Το μέρος γ΄ περιέχει οκτώ εικονογραφημένες πρότυπες λέξεις (ζάρι-ψάρι, πατάτα-κανάτα, πόδι-χταπόδι και αλάτι-παλάτι) ως παραδείγματα δραστηριοποίησης και άσκησης των παιδιών για να συνειδητοποιήσουν φωνολογικούς και μορφολογικούς κανόνες της ελληνικής.

Από τις 22 λέξεις του γ΄ μέρους μόνο τρεις (χταπόδι, χαμόμηλο και παλάτι) εμφανίζονται για πρώτη φορά. Οι υπόλοιπες εμπεριέχονται στο α΄ ή και το β΄ μέρος του τεύχους 1B.

Συνολικά το τεύχος 1B αποτελείται από 142 πρότυπες λέξεις και συνοδεύεται από ένα *Παιχνίδι καρτελών*.

4.2 Το Παιχνίδι με καρτέλες αποτελείται από καρτέλες εικόνων και καρτέλες λέξεων.

Οι καρτέλες εικόνων αποσπώνται εύκολα από 12 χαρτόνια καθένα από τα οποία συγκροτείται από 12 τετράγωνα (0.065x0.065) εικόνες. Έτσι, υπάρχουν 144 καρτέλες εικόνων που αντιστοιχούν στις πρότυπες λέξεις του 1B τεύχους (έχουν προστεθεί και τα υποκοριστικά *κεράκι, γατάκι, νυφούλα και κοτούλα*). Κάθε τετράγωνη καρτέλα εκτός από την 'εικόνα' της πρότυπης λέξης φέρει στην οπίσθια όψη της, σε μεγάλο μέγεθος, το αρχικό γράμμα της πρότυπης λέξης που απεικονίζει και στην αριστερή κάτω γωνία ένα αριθμό που δηλώνει τον αριθμό της σελίδας του 1B τεύχους όπου βρίσκεται η ίδια εικόνα της καρτέλας. Έτσι, λόγου χάρη, η καρτέλα που απεικονίζει τη *γάτα*, στην οπίσθια όψη της φέρει, σε μεγάλο μέγεθος, το γ και τον αριθμό 9 (στη σελίδα 9 του τεύχους βρίσκεται η εικόνα της γάτας η οποία απεικονίζεται στην πρόσθια όψη της καρτέλας). Σε ορισμένες καρτέλες αντί του αρχικού γράμματος της απεικονιζόμενης λέξης αναγράφονται σε μεγάλο επίσης μέγεθος τα

αριθμητικά ψηφία 0-9.

Οι καρτέλες λέξεων περιλαμβάνονται σε τέσσερα φύλλα χαρτονιού των 36 λέξεων καθένα και αποσπώνται εύκολα όπως και οι καρτέλες εικόνων. Καθεμιά καρτέλα λέξης αντιστοιχεί σε μια καρτέλα εικόνας. Το μήκος της (0.065) είναι ίσο με το μήκος καρτέλας-εικόνας. Έτσι αν, π.χ., το παιδί έχει μπροστά του τρεις καρτέλες-εικόνες με τις λέξεις τους οφείλει να τοποθετήσει τις καρτέλες λέξεων κάτω από τις αντίστοιχες καρτέλες εικόνων, ώστε να αντιστοιχίζεται η ‘ ‘εικονική’ ‘ και η ‘ ‘γλωσσική’ ‘ αναπαράσταση.

4.3 Τεύχος 2ο, Βλέπω και διαβάζω. Όπως και ο υπότιτλος του τεύχους δηλώνει, πρόκειται για εικονογραφημένες, απλές φράσεις (*Να ο Άρης, Να ένα βόδι, Να ένα μεγάλο παλάτι.*) που ολοένα γίνονται πιο σύνθετες και καταστάσεις με δύο ή τρία επεισόδια (*Η γάτα έριξε κάτω το βάζο. Το βάζο έγινε κομμάτια. Η Μαριάννα φόρεσε τη ζακέτα της. Πήρε τη ρακέτα της. Καβάλησε το ποδήλατό της κι έφυγε.*) Βλέποντας τα εικονογραφημένα φραστικά σύνολα ο μικρός μαθητής συλλαμβάνει εύκολα το μήνυμα που μεταφέρουν και μπορεί εύκολα να αποκωδικοποιήσει τη λεκτική τους έκφραση.

Τα φραστικά σύνολα που απεικονίζονται συντίθεται από λέξεις οι οποίες περιέχονται στο τεύχος 1B. Οι μόνες καινούριες λέξεις είναι τα ρήματα των φράσεων τα οποία δηλώνουν ενέργειες της καθημερινής ανθρώπινης δραστηριότητας και διατυπώνονται έτσι ώστε να υπάρχει γραφηματικό-φωνηματική συμφωνία των στοιχείων τους. Γενικά η συντακτική πλοκή των φράσεων και προτάσεων του 2ου τεύχους είναι απλή. Προτιμήθηκαν προτάσεις καταφατικού τύπου και ενεργητικής φωνής, επειδή τα μηνύματα που μεταφέρονται μ’ αυτές είναι πιο ευκολοκατανόητα παρά εφόσον αυτά διατυπώνονται σε προτάσεις αποφατικού τύπου και παθητικής φωνής. Επίσης οι φράσεις παρουσιάζουν συχνά παρηγήσεις και ομοιοκαταληξίες, ρυθμικότητα (*Η Μαριάννα φορά μια ροζ ζακέτα, κόκκινο σακάκι, Ο δύτες βουτά σε βαθιά θάλασσα, Πάρη πάρε..., Ο Θάνος κι ο Πάνος πήγαν για ψώνια. Ο Θάνος αγόρασε δύο λεμόνια. Ο Πάνος αγόρασε δυο πεπόνια.*) ώστε να συγκρατούνται ευκολότερα από τους μικρούς αναγνώστες και να αφομοιώνεται η τμηματική δομή του λόγου. Εδώ οφείλουμε να σημειώσουμε επίσης ότι σκόπιμα στη μια περίπτωση γράφεται δύο και στην άλλη δυο. Η

διπλοτυπία αυτή όπως και άλλες υπάρχουν στην ελληνική και επομένως ας τη συναντήσει από νωρίς ο μικρός μαθητής. Επιπλέον μπορεί να αποτελέσει ερέθισμα για να συνειδητοποιήσει, με τη μεσολάβηση του εκπαιδευτικού, τη σημασία του τονισμού των λέξεων. Έτσι ο μικρός μαθητής που έχει μάθει να αναγνωρίζει τις λέξεις και στοιχειωδώς τη γραφηματικο-φωνηματική τους αντιστοιχία μπορεί και με τη βοήθεια των εικόνων να διαβάξει τα φραστικά σύνολα του 2ου τεύχους.

Τα θέματα του τεύχους αυτού αφυπνίζουν εμπειρίες και βιώματα από τη ζωή των παιδιών στο σπίτι, στην αγορά, στη γειτονιά-συνοικία, από τις ευχάριστες στιγμές της ζωής, από τους χώρους των παιχνιδιών τους, από τον κόσμο των παραμυθιών κ.τ.λ. Είναι λοιπόν, πολύ πιθανό με την εικονογράφηση και το περιεχόμενό τους να διεγείρουν το ενδιαφέρον των μικρών αναγνωστών και να υποκινούν τη φαντασία τους.

4.4 Τεύχος 2ο. Τετράδιο ασκήσεων-δραστηριοτήτων. Με τις προτεινόμενες δραστηριότητες στο τετράδιο αυτό ο αρχάριος μαθητής ασκείται ψυχοκινητικά και ενεργοποιείται διανοητικά, ώστε να εμπεδώσει την ολική αντίληψη των λέξεων του τεύχους 1B και των συλλαβικών τους στοιχείων καθώς και των φραστικών συνόλων του 2ου τεύχους. Πιο συγκεκριμένα, ο μικρός μαθητής δρώντας και παίζοντας μαθαίνει να αναγνωρίζει και να ταυτίζει λέξεις, να αναγνωρίζει τα συστατικά τους στοιχεία και να αναγνωρίζει τα δομικά στοιχεία απλών φράσεων. Αυτό πετυχαίνεται με το να *χρωματίζει*, να *ψαλιδίζει*, να *τοποθετεί*, να *κολλά*, να *κυκλώνει*, να *ενώνει*, να *διαγράφει*, να *ακολουθεί οπτικο-γραφοκινητικά ένα διάγραμμα*, να *γράφει*, να *ζωγραφίζει*, να *συμπληρώνει φράσεις*, *λέξεις και συλλαβές*. Τέλος, *διαβάζει και δείχνει* ότι κατανοεί απλές φράσεις.

Το τετράδιο περιλαμβάνει και τρία φύλλα αξιολόγησης των παραπάνω ικανοτήτων και δεξιοτήτων των αρχάριων μαθητών.

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι για την εκτέλεση των προτεινόμενων δραστηριοτήτων απαιτούνται: *ένα ψαλίδι*, *χρωματιστά μολύβια* και *κόλλα*. Και τέλος, για να δράσει ο αρχάριος μαθητής, δίνονται εντολές-οδηγίες γι' αυτό το οποίο κάθε φορά οφείλει να πράξει και πώς θα το πράξει. Η δομή των φράσεων-οδηγιών όμως δεν επιτρέπει την ανάγνωση και κατανόηση τους από τον αρχάριο μαθητή. Γι' αυτό ο

εκπαιδευτικός οφείλει να διαβάζει, να επεξηγεί, στους μικρούς μαθητές αυτό που τους ζητείται να πράξουν, το "πώς θα παίξουν" και να βεβαιώνεται ότι κατανόησαν ' ' τους κανόνες του παιχνιδιού ' '.

5.0 Δυνατές διδακτικές τεχνικές χρήσης του υλικού

Όπως ήδη σημειώσαμε, το προτεινόμενο υλικό είναι δεκτικό συμπλήρωσης από άποψη περιεχομένου και ανοιχτό από άποψη διαδικασίας προσέγγισης. Δεν προτείνεται ως μια μεθοδική διαδικασία προσέγγισης των ελληνικών φθόγγων και γραμμάτων, που συχνά είναι πληκτική και βαρετή στα παιδιά, αλλά ως ένα σύνολο παιχνιδιών δραστηριοτήτων που αποβλέπουν, ωστόσο, στην οικείωση των μηχανισμών μάθησης του γραπτού λόγου.

* Επειδή όμως ο γραπτός λόγος προϋποθέτει τον προφορικό, ο οποίος στο ελληνόπουλο της αλλοδαπής, που ζει σε ξενόγλωσσο περίγυρο, είναι ανεπαρκώς ανεπτυγμένος, *χρειάζεται να δοθεί σ' αυτόν προτεραιότητα και έμφαση*. Για να μάθει κανείς το γραπτό λόγο πρέπει να ξέρει ήδη το προφορικό, να ξέρει ήδη να ομιλεί. Αυτή η προϋπόθεση συνιστά το κυριότερο εμπόδιο, την πηγή των δυσκολιών που συναντούν τα κωφά παιδιά και τα παιδιά των μεταναστών των οποίων η προφορική γλώσσα διαφέρει πολύ από τη γλώσσα που συναντούν στα γραπτά κείμενα. Όταν το παιδί κατέχει την προφορική γλώσσα και κατανοήσει την αντιστοιχία φωνημάτων-γραφημάτων, δε θα χρειαστεί πολύ χρόνο για να κατακτήσει το μηχανισμό της ανάγνωσης.

* Οι εικόνες των αντικειμένων (προσώπων, ζώων, πραγμάτων) θα γίνονται αντικείμενο συζήτησης και ανάλυσης. Θα αποτελούν ερεθίσματα για τη γλωσσική άσκηση, τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου, την ορθή προφορική έκφραση νηπίων και παιδιών και την ορθή χρήση της ελληνικής από τα πρώτα στάδια της συστηματικής εκμάθησής της.

Κάθε εικόνα-καρτέλα μπορεί να δίνει αφορμή για ' ' κουβεντούλα ' '. Ερωτήσεις όπως: *τι είναι; πού το έχεις δει; τί το θέλουμε; τί το κάνουμε (μας χρειάζεται); πού το βρίσκουμε; από πού το αγοράζουμε; το τρώμε; το πίνουμε; πώς είναι; πώς το μαγειρεύει η μαμά; κ.α.* μπορεί να δίνουν αφορμή για κατανόηση εννοιών με ακρόαση και παραγωγή

προφορικού λόγου από τους μαθητές. Μπορεί επίσης ο εκπαιδευτικός να παρουσιάζει δυο εικόνες ζώων και να προκαλέσει συζήτηση συγκρίνοντας διάφορα χαρακτηριστικά των ζώων, οπότε οι ερωτηματικές αντωνυμίες, *ποιος, ποια, ποιο, πόσος, πόση, πόσο* και τα συγκριτικά *πιο ... από, τόσος ... όσος* κατανοούνται και οικειοποιούνται από τους μαθητές.

* Οι εικονογραφημένες καταστάσεις και αντικείμενα του 2ου τεύχους πρέπει επίσης πρώτα να σχολιάζονται και να κατανοούνται από τους μαθητές και μετά να διαβάζεται το φραστικό σύνολο της λεκτικής τους έκφρασης. Ερωτήσεις όπως: τι βλέπετε στην *πάνω*, στην *μεσαία*, στην *κάτω* εικόνα; που μας δείχνει ότι ο Άρης κι ο Πάρης έχουν από μια ρακέτα; τι μας δείχνει η *πρώτη*, η *δεύτερη* και η *τελευταία* εικόνα; κ.α. ασκούν τη δεξιότητα ακρόασης με κατανόηση και τη σύλληψη εννοιών χώρου και χρόνου.

* Η διήγηση ή το διάβασμα των μύθων επίσης, εκτός των άλλων, ασκεί τις γλωσσικές δεξιότητες ακρόασης, εμπλουτίζει το λεξιλόγιο των παιδιών και παγιώνει την κατανόηση της σημασίας ορισμένων λέξεων και φραστικών συνόλων. Ανάλογα δε με το επίπεδο των μαθητών μπορεί να ζητείται η επαναδιήγηση του μύθου ή η διαλογική έκφραση ορισμένων επεισοδίων του μύθου με μορφή παιχνιδιών ρόλων.

* Η ταύτιση των λέξεων δεν προϋποθέτει τη προγενέστερη ταύτιση των γραμμάτων. Επομένως θα ασκούνται τα παιδιά να ταυτίζουν δυο λέξεις που σημαίνουν δυο ‘ ‘αντικείμενα’ ’ και προοδευτικά θα μάθουν να αναγνωρίζουν-ταυτίζουν τις λέξεις που σημαίνουν περισσότερα αντικείμενα. Δεν είναι απαραίτητο να γνωρίζει πλήρως ή μερικώς το αλφάβητο για να μπορεί το παιδί να ταυτίζει τις λέξεις. Η ταύτιση γίνεται *σφαιρικά*, μπορεί όμως να γίνεται με σύγκριση δυο λέξεων (πόδι-βόδι) *γράμμα προς γράμμα* και τέλος με ‘ ‘*ταύτιση πυρήνων*’ ’ λέξεων ή αλλιώς των ‘ ‘*ορθογραφικών σχημάτων των λέξεων*’ ’. Επομένως δεν είναι απαραίτητο η μάθηση της ταύτισης-αναγνώρισης των λέξεων να γίνεται αλφαβητικά, όπως είναι διαταγμένες στο τεύχος 1B. Οι καρτέλες μπορούν να κατηγοριοποιούνται σε ομάδες: *ζώων* (δάσους, θάλασσας, κατοικίδια), *προσώπων*, *μελών ανθρώπινου σώματος*, *φρούτων*,

ενδυμάτων, τροφίμων, εργαλείων. Μπορεί επίσης να επιλέγονται καρτέλες εικόνων και λέξεων των οποίων τα αρχικά γράμματα είναι ίδια φωνολογικά και γραφημικά με τα γράμματα του αλφαβήτου της χώρας διαβίωσης των παιδιών. Μπορεί ακόμη για τη ταύτιση των λέξεων να επιλέγονται καρτέλες εικόνων και λέξεων των οποίων η γραφή στην ελληνική και στη γλώσσα της χώρας διαμονής είναι παραπλήσια και χαρακτηρίζονται από σχεδόν πλήρη γραφηματικο-φωνηματική αντιστοιχία (salami-σαλάμι, omelet-ομελέτα, taxi-ταξί, lemon-λεμόνι, hippopotamus-hippopotame-ιπποπόταμος) οπότε εύκολα αντιλαμβάνονται την αντιστοιχία των φωνημάτων-γραφημάτων στην ελληνική και η μάθηση αυτή μεταφέρεται εύκολα στην αναγνώριση και αποκωδικοποίηση άλλων ελληνικών λέξεων. Όποια τεχνική κι αν επιλέγεται, η διαδικασία θα παίρνει τη μορφή ατομικής ή ομαδικής δραστηριότητας κατά την οποία τα παιδιά θα αντιστοιχίζουν τις καρτέλες ενός μικρού συνόλου εικόνων με τις καρτέλες των λέξεών τους.

* Με αφετηρία τα κύρια ονόματα (*Ηλίας, Θεανώ, Θάνος, Ιωάννα, Ίκαρος, Οδυσσεάς, Υβόνη, Άρης, Πάρης, Χάρης, Ηλιάννα, Άννα, Έλλη, Νέλλη*) που περιέχονται στα δυο τεύχη, 1B και 2o , του προτεινόμενου υλικού, είναι ενδιαφέρον να μάθουν τα παιδιά να λένε και να αναγνωρίζουν γραμμένο το δικό τους όνομα και να κάνουν μικρούς διάλογους του τύπου: *Εμένα με λένε ... Εσένα πώς σε λένε;* Επίσης ο εκπαιδευτικός μπορεί να επινοεί και να προτείνει ασκήσεις, στις οποίες ακούγεται ή εμφανίζεται το όνομα (λέξη, συλλαβή, γράμμα) μαθητών του, όπως για παράδειγμα: *Τίνος το όνομα μοιάζει με το Θάνος; Τίνος το όνομα έχει τη ‘ ‘ φωνούλα ‘ ‘ θα, σε τίνος το όνομα ακούγεται το ‘ ‘ ου ‘ ‘ ;*

* Είναι ανάγκη τα παιδιά να ξεκινούν τη μάθηση-ταύτιση των λέξεων κάνοντας αμέσως χρήση τους. Να ακούν τη λέξη και να τη λένε, να τη βλέπουν γραμμένη και να τη χρησιμοποιούν σε απλά φραστικά σύνολα. Να τη συνδυάζουν με άλλες λέξεις των οποίων γνωρίζουν τη σημασία και να σχηματίζουν μικρές φράσεις (*Δείξε τη μύτη σου, το κεφάλι σου, το γόνατο σου. Δείξε το σακάκι του Κώστα, τη ζακέτα της Μαρίας κ.τ.λ.*). Οι ασκήσεις του τύπου αυτού καθώς και άλλες συναφείς δραστηριότητες διευκολύνονται, όταν στην αίθουσα διδασκαλίας υπάρχει ένας

φανελοπίνακας, όπου στερεώνονται οι καρτέλες με εικόνες και οι καρτέλες με τις λέξεις τους. Οι ασκήσεις και δραστηριότητες αυτές μπορούν να παίρνουν χαρακτήρα ομαδικό, και το ένα παιδί να ζητά από το άλλο να εκτελεί μια εντολή πάνω σ' ένα συμμαθητή του (*Γιάννη δείξε μου το γόνατο του Αλέκου*). Είναι επίσης δυνατό ο μαθητές να καλούνται να διηγούνται μια σύντομη ' ' ιστοριούλα ' ' που εμπεριέχει δυο-τρεις γνωστές λέξεις (*Θάνος, ταξί, ταξίδι*) έχοντας ενώπιον τους τις αντίστοιχες καρτέλες εικόνων ή και τις καρτέλες των λέξεών τους.

* Η ανάγνωση αρχίζει με την αναγνώριση και ταύτιση των λέξεων. Η αποκωδικοποίηση μαθαίνεται αργότερα, όταν ο μαθητής ανακαλύψει και συνειδητοποιήσει τη φωνηματικο-γραφηματική αντιστοιχία. Η ανάγνωση όμως απευθύνεται κυρίως και πριν απ' όλα στο μάτι. Αυτό μεταβιβάζει στον εγκέφαλο τα ερεθίσματα τα οποία δέχεται (χρώμα, μέγεθος, μορφή). Και κάθε λέξη έχει το δικό της γραφικό περίγραμμα που εξαρτάται από το μήκος (μήκος καρτέλας λέξης), τον αριθμό των γραμμάτων της, τη μορφή και τη θέση τους (πάνω στη γραμμή, πάνω και κάτω από τη γραμμή). Να σημειωθεί ακόμη ότι οι διαφορετικές γραφές του ίδιου γράμματος και συνεπώς λέξεων είναι λειτουργικά ισοδύναμες, πράγμα που πρέπει να γίνει αντιληπτό από τους μικρούς μαθητές από την αρχή. Γι' αυτό έχουν προβλεφθεί σχετικές ασκήσεις στο τετράδιο δραστηριοτήτων και για τον ίδιο λόγο ο εκπαιδευτικός μπορεί να παρουσιάζει τις προς ταύτιση λέξεις σε διαφορετικές γραφές (έντυπη-χειρόγραφη). Η γρήγορη και αλάνθαστη οπτική αντίληψη αυτών των χαρακτηριστικών των λέξεων είναι εγγύηση της επιτυχούς εκμάθησης της ανάγνωσης. Γι' αυτό προτείνονται πολλές δραστηριότητες που βοηθούν στην ανάπτυξη της οπτικής αντίληψης και διάκρισης. (Να διακρίνει μια λέξη ανάμεσα σε άλλες παραπλήσιας μορφής, να ταυτίσει την ίδια λέξη ανάμεσα σε άλλες διαφορετικές. Λέξεις ονομάτων γραμμένες σε διαφορετικό τύπο γραφής).

* Ο εκπαιδευτικός (νηπιαγωγός ή δάσκαλος) μπορεί να αναγράφει σε χαρτί ορισμένα φραστικά σύνολα του 2ου τεύχους, να τα φωτοτυπεί σε τόσα αντίγραφα όσα είναι τα παιδιά της τάξης του. Τα αντίγραφα διανέμονται στους μαθητές οι οποίοι κομματιάζουν το φραστικό σύνολο

(φράση, πρόταση) στις λέξεις που το συνθέτουν.

Η Ιωάννα έκοψε δυο λεμόνια Η γάτα έριξε κάτω το βάζο. Ανα-
κατεύοντα τα κομμάτια και επανασυντίθεται το φραστικό σύνολο. Η
ίδια δραστηριότητα μπορεί να γίνει πρώτα με επίδειξη σε φανελοπίνα-
κα, όπου σκόπιμα ο εκπαιδευτικός τοποθετεί λαθεμένα τα στοιχεία του
φραστικού συνόλου και εκμεταλλεόμενος τη λαθεμένη διάταξη των
στοιχείων της δομής οδηγεί τους μικρούς μαθητές να συνειδητοποιή-
σουν τη σημασία των γραμματικοσυντακτικών κανόνων για την έκφρα-
ση ενός σημασιολογικά ορθού μηνύματος.

*.Οι μαθητές πρέπει με ποικίλες δραστηριότητες να ασκούνται στην
αποσύνθεση, τμήση και ανάλυση του προφορικού και γραπτού λόγου
και στη σύγκριση αποτελεσμάτων. Αυτές οι δράσεις τους συντελούν στο
να δομούν προοδευτικά το σύστημα αντιστοιχιών φωνημάτων και γρα-
φημάτων. Η μάθηση της ανάγνωσης παίρνει έτσι μορφή παιχνιδίους
δραστηριότητας, δεν είναι αποθήκευση γνώσεων, (γραμμάτων, φθόγγων,
λέξεων κ.τ.λ), αλλά πρόσκτηση, μέσω δράσης, διανοητικών δεξιοτήτων
(αναγνώρισης, ταύτισης, ανάλυσης, σύνδεσης, συνδυασμού, σύγκρισης,
ταξινόμησης και αξιολόγησης).

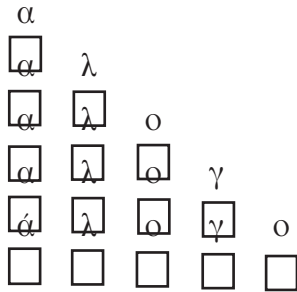
Τα διαφορετικά χρώματα γραφής των συλλαβών των λέξεων στο
τεύχος 1B βοηθούν στην οπτική αντίληψη της συλλαβικής του σύνθεσης.

Η αναζήτηση της ίδιας συλλαβής ή του ίδιου φθόγγου σε διαφορε-
τικές λέξεις και η εκφορά από τα παιδιά και άλλων λέξεων που αρχί-
ζουν από την ίδια ‘ ‘ φωνούλα ‘ ‘ ή από το ίδιο γράμμα, που έχουν την
ίδια ‘ ‘ φωνούλα ‘ ‘ ή γράμμα στην αρχή, στο τέλος ή στο εσωτερικό
τους, είναι σημαντικής αξίας δραστηριότητα. Εκτός από την εμπέδωση
των παραπάνω δεξιοτήτων, ενεργοποιεί το ‘ ‘ εν δυνάμει ‘ ‘ λεξιλόγιο
των μαθητών και προετοιμάζει τους μαθητές στην εκμάθηση της ανά-
γνωσης και γραφής προτάσεων που περιέχουν συμφωνικά συμπλέγμα-
τα και αποτελεί στόχο του επόμενου 3ου τεύχους.

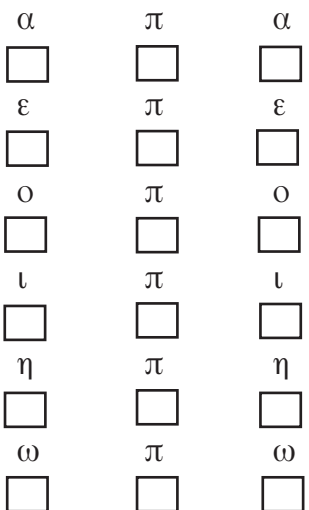
* Ο εκπαιδευτικός εκμεταλλεύεται την αναγραφή των γραμμάτων πίσω
από τις καρτέλες των εικόνων και προτείνει διάφορες δραστηριότητες
ατομικής ή ομαδικής εκτέλεσης. Για παράδειγμα, έχοντας ενώπιον τους
την καρτέλα με τη λέξη *άλογο* ζητεί από τα παιδιά να τη σχηματίσουν

προσθέτοντας κάθε παιδί το δικό του γράμμα **ά λ ο γ ο**.

Η ίδια δραστηριότητα μπορεί να εκτελεστεί ομαδικά κατά το ακόλουθο σχήμα:

Χρησιμοποιώντας το φανελόπινακα ο εκπαιδευτικός τοποθετεί σε δυο στήλες μερικά φωνήεντα. Μετά τοποθετεί μπροστά από τα φωνήεντα της δεύτερης στήλης μερικά σύμφωνα (π, κ, γ, λ) και σχηματίζονται συλλαβές.

Έτσι, μπορούν να σχηματιστούν λέξεις όπως: παπί, πόπη, πέπη, πίπα, κ.τ.λ.

Οι μαθητές μπορούν επίσης να ανοίγουν, για παράδειγμα, στις σελίδες 6-7 του Α' τεύχους και να καλούνται να εντοπίσουν τις συλλα-

βές με το γράμμα ' ' λ ' ' (' ' λο ' ' ⇒ άλογο, ' ' λα ' ' ⇒ αγελάδα, ' ' λι ' ' ⇒ βιολί) ή τις συλλαβές που είναι γραμμένες με χρώμα μπλε ή μαύρο στις λέξεις που αρχίζουν από ένα συγκεκριμένο γράμμα.

Κατά την παρουσίαση ενός γράμματος εξηγείται στα παιδιά η έννοια και στοιχειωδώς η χρήση πεζών και κεφαλαίων (μικρών και μεγάλων). Τα παιδιά πρέπει να συνειδητοποιούν, στο μέτρο του δυνατού, αν το συγκεκριμένο γράμμα είναι ίδιο ή διαφορετικό, ως προς της φωνηματική και γραφηματική τους αξία, στη γλώσσα της χώρας διαμονής τους.

Το παιδί μπορεί μέσα από το χωρισμό των λέξεων στις συλλαβές τους, να πραγματοποιεί δικούς του εντοπισμούς, να ταυτίζει καινούριες λέξεις από συλλαβές γνωστών λέξεων και προοδευτικά να κατανοεί τη λειτουργία του φωνολογικού, και μορφολογικού συστήματος της ελληνικής γλώσσας (π.χ. πιλία-φίδι ⇒ πιλάφι, παπάς, -ταξί-ταξίδι ⇒ πατάτα, ελάφι-έλατο ⇒ έλα, καλάθι-χελώνα-πίτα ⇒ κανάτα κ.τ.λ).

Όταν οι μαθητές έχουν συνειδητοποιήσει και κατακτήσει μέσα από τις δραστηριότητες, που ενδεικτικά αναφέρθηκαν πιο πάνω, τη βασική αντιστοιχία φωνημάτων-γραφημάτων της ελληνικής πρέπει να είναι ικανοί να διαβάζουν-αποκωδικοποιούν άλλες άγνωστες ως τότε λέξεις παρόμοιας φωνηματικο-γραφηματικής δομής των οποίων θα αναγνωρίζουν την έννοια. Ενώπιον αυτών των καινούριων λέξεων οι μαθητές ενεργούν βασιζόμενοι, είτε στις λέξεις και συλλαβές των λέξεων που έχουν μελετήσει, είτε σε αναλογίες, ομοιότητες και διαφορές, είτε σε αυτοσχεδιασμούς και δοκιμές της στιγμής που συχνά ευνοούνται από το γενικό περίγραμμα της λέξης ή το νόημα της φράσης και της σχετικής εικονογράφησης.

6.0 Μερικές μεθοδολογικές επισημάνσεις

Το υλικό ' ' **Πράγματα και Γράμματα** ' ' πιστεύουμε ότι είναι ελκυστικό στην εμφάνισή του, ενδιαφέρον στο περιεχόμενό του και προσιτό από την άποψη της δομής και της διάταξής του στο παιδί-αποδέκτη του. Το παιδί παίζοντας με το γλωσσικό υλικό υποκινείται νοητικά και σκέφτεται πάνω στη γλώσσα, συνειδητοποιεί στοιχειωδώς τη λειτουργία του φωνολογικού, μορφολογικού και σημασιολογικού συστήματος της ελληνικής και αβίαστα μυείται στους μηχανισμούς ανάγνωσης του ελλη-

νικού γραπτού συστήματος.

Στα χέρια του εκπαιδευτικού δεν αποτελεί παρά ένα ‘εργαλείο’ η αποτελεσματικότητα του οποίου εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από την επιδέξια διδακτική χρήση που θα του κάνει ανάλογα με τα γνωστικά και κοινωνικο-πολιτισμικά χαρακτηριστικά των μαθητών του. Οι διδακτικές τεχνικές που παρουσιάστηκαν προηγουμένως δεν είναι παρά ενδεικτικές και ως τέτοιες οφείλει να τις εκλάβει ο εκπαιδευτικός.

Κρίνουμε όμως σκόπιμο να τις συμπληρώσουμε με ορισμένες μεθοδολογικές υποδείξεις, οι οποίες συνάγονται ως διαπιστώσεις μελετών πάνω στο λόγο ελλήνων μαθητών που διαμένουν στην αλλοδαπή.

* Η διαδικασία αλφαριθμητισμού στην ελληνική μπορεί σε ορισμένα παιδιά να έχει επαρκώς αναπτυχθεί και προχωρήσει, είτε λόγω μεταφοράς των μηχανισμών ανάγνωσης από τη ξενόγλωσση διδασκαλία, είτε λόγω παρεμβάσεων του κοινωνικού περιβάλλοντος (γονείς, αδέρφια). Στην περίπτωση αυτή τα προχωρημένα παιδιά αφού διατρέξουν τα τεύχη 1B και 2ο μπορούν να ενταχθούν σε ανώτερο τμήμα ή επίπεδο.

* Από καιρό σε καιρό, μετά την παρέλευση 2-3 ημερών-μαθημάτων, οι μαθητές πρέπει να επανέρχονται και να επαναλαμβάνουν προηγούμενα μαθήματα και δραστηριότητες και να αναγνωρίζουν ή να διαβάζουν (ολικά, συλλαβιστά και φωνηματικά) ορισμένες λέξεις. Οι επαναλήψεις να είναι πιο συχνές στην αρχή, ώστε να παγιώνονται οι πρώτες μαθήσεις.

* Κατά τις δραστηριότητες διδασκαλίας και μάθησης των πρότυπων λέξεων πρέπει τα οπτικά, ακουστικά και αρθρωτικά τους ‘σχήματα’ να συνείρονται, δηλαδή οι λέξεις πρέπει να παρουσιάζονται ταυτόχρονα οπτικώς (γραπτώς) και ακουστικώς και να αρθρώνονται σωστά από το δάσκαλο και τους μικρούς μαθητές. Να προφέρονται καθαρά, να αρθρώνονται σωστά, να επαναλαμβάνονται συχνά και να συνείρονται πάντοτε με αντικείμενα και καταστάσεις. Τα φωνητικά σχήματα, οι γλωσσικές δομές και συνήθειες μαθαίνονται και σταθεροποιούνται τόσο πιο εύκολα όσο πιο μικρή είναι η ηλικία των μαθητών. Βέβαια, τα παραπάνω προϋποθέτουν ότι ο εκπαιδευτικός οφείλει να προσέχει την προ-

φορά του, να ομιλεί αργά, να αρθρώνει τέλεια και να είναι ορθοφωνικά άψογος.

* Από τα πρώτα κιόλας βήματα συστηματικής προσέγγισης του ελληνικού λόγου χρειάζεται να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή σε ορισμένα γραφήματα τα οποία μοιάζουν, αλλά έχουν διαφορετική φωνολογική αξία στην ελληνική και την ξένη γλώσσα (<η#η, ν#ν, ρ#ρ, χ#χ) ή έχουν ελάχιστη διαφορά στη γραφή αλλά περίπου την ίδια φωνολογική αξία (<τ#τ, υ#υ, ε#ε>) και στην αντιστοιχία ορισμένων φωνημάτων-γραφημάτων, όπως /d, g, ts, tz, ks, ps/ που είναι προβληματική. Το ίδιο ισχύει και για τη θέση του φωνήματος /s/, επειδή στην ελληνική αντιστοιχεί σε τρία γραφήματα <σ, σσ, ς> και η θέση του <ς> είναι πάντοτε στο τέλος της λέξης, του <σ> στην αρχή και του <σσ> μόνο στο εσωτερικό της λέξης. Συχνά κατά την παραγωγή γραπτού λόγου από τα ελληνόπουλα της αλλοδαπής παρατηρούνται αποκλίσεις από την παρεμβολή των γραμματικών κανόνων της ξένης γλώσσας, καθόσον αυτή (αγγλική, γαλλική) έχει μόνο ένα γράμμα <s> για την παράσταση του φωνήματος /s/, το οποίο τίθεται στην αρχή, στο εσωτερικό και στο τέλος των λέξεων. Και μάλιστα η μεγαλογράμματη γραφή του δε διαφέρει από τη μικρογράμματη παρά μόνο στο μέγεθος. Επιβάλλεται επομένως να μαθαίνουν οι μικροί μαθητές να διακρίνουν ακουστικώς παραπλήσια φωνητικώς φωνήματα ή χωρίς πλήρη αντιστοιχία με φωνήματα της γλώσσας της χώρας διαβίωσής τους και να τα αρθρώνουν και να τα προφέρουν σωστά.

Βασική δε αρχή για τη μάθηση των φωνημάτων και φθόγγων της ελληνικής είναι αυτά να παρουσιάζονται μέσα σε πραγματικές λέξεις. Καταρχήν προφέρονται από το δάσκαλο τον οποίο ακροούνται προσεχτικά οι μαθητές. Ακολουθεί η μίμηση της προφοράς του δασκάλου με την παραγωγή τους από το μαθητή. Μάλιστα καλό είναι ο φθόγγος-το φώνημα να παρουσιάζεται σε ελάχιστα ζευγάρια για να καταλάβει ο μικρός μαθητής ότι τα φωνήματα διακρίνουν τις λέξεις, έχουν ουσιαστική σημασία, καθορίζουν τη σημασία των λέξεων και, επομένως, είναι αναγκαίο να τα ξεχωρίζει (πόδι-βόδι-ρόδι, πάγος-πάχος, δίνω-ντύνω, χέρι-χέλι, δέμα-θέμα, κερί-κελί, τώρα-δώρα).

* Ιδιαίτερη προσοχή επίσης πρέπει να δίνεται στο σωστό τονισμό των λέξεων. Λόγω της διακριτότητας του τόνου στην ελληνική χρειάζεται κατά την προφορά των πρότυπων λέξεων να συνδυάζεται ο τόνος τους με παράλληλη κίνηση ή χτύπημα του χεριού που ακολουθεί τον επιτονισμό. Έτσι, δηλώνεται η θέση του τόνου και ο ρυθμός των εκφωνημάτων. Επίσης αποτελεσματικό μέσο είναι να ακούν οι μαθητές απλά ομοιοκατάληκτα ελληνικά τραγούδια και ποιηματάκια. Η μουσική και ο ρυθμός τους, εκτός των άλλων, τα βοηθούν στην εσωτερίκευση μορφημάτων και λεξημάτων της γλώσσας μας και στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου τους.

* Ακόμη, επειδή τα ελληνόπουλα στη ξένη συναντούν δυσκολίες και κάνουν λάθη στη συμφωνία άρθρου-ονόματος κατά γένος και αριθμό, καθόσον η ελληνική έχει τρία γένη (αρσενικό, θηλυκό και ουδέτερο), επιβάλλεται από τις πρώτες μαθήσεις της γλώσσας μας να υπογραμμίζεται το γένος με τα αντίστοιχα άρθρα (οριστικό και αόριστο) και ο σωστός σχηματισμός των αριθμών (ενικού και πληθυντικού) των ονομάτων.

* Τέλος, κι ίσως το πιο σημαντικό είναι, το παιδί που αρχίζει να μαθαίνει συστηματικά την ελληνική γλώσσα στην ξένη, πρέπει να έχει συνειδητοποιήσει πως η μάθηση αυτή δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά μέσο για την επίτευξη άλλων σκοπών. Να έχει κατανοήσει ότι αξίζει τον κόπο το να μάθει να διαβάζει και να γράφει και ελληνικά. (Θα επικοινωνεί, για παράδειγμα, με συγγενείς και φίλους στην Ελλάδα). Η συνειδητοποίηση της σκοπιμότητας και χρησιμότητας εκμάθησης της ελληνικής αποτελεί ισχυρό παρωθητικό παράγοντα, που ενεργοποιεί και κινητοποιεί το μαθητή για να μαθαίνει.

* Το προτεινόμενο υλικό, όπως σημειώθηκε, είναι ένα μέσο για δραστηριότητες μάθησης της γλώσσας, Παράλληλα, ο εκπαιδευτικός οφείλει να οργανώνει καταστάσεις, όπου οι μικροί μαθητές θα ακροούνται μαγνητοφωνημένα ελληνικά παραμύθια, ποιήματα και άσματα (λαϊκά και έντεχνα) και απαγγελίες εκλεκτών λογοτεχνικών αποσπασμάτων. Επίσης θα πρέπει οι μαθητές να παρακινούνται στο να διηγούνται στην ελληνική, ελεύθερα και αυθόρμητα, επεισόδια και καταστάσεις που έχουν βιώσει. Να περιγράφουν ή να διηγούνται μια εικονογραφημένη

ιστορία, μια ιστορία σε κόμικ ή σε διαφάνειες. Τέλος, δεν περιττεύει να επαναληφθεί κι εδώ ότι ο εκπαιδευτικός οφείλει να διηγείται αργά και καθαρά παραμύθια, ιστορίες, ανέκδοτα και να διαβάσει με σωστή άρθρωση και καλή προφορά. Οφείλει να βελτιώνει διαρκώς τη δική του ομιλία σε καθαρότητα, ρυθμό, τόνο και γενικά σε ποιότητα. Και στον τομέα αυτό αποτελεί πρότυπο για τους μαθητές του.

7.0 Επίμετρο

Το διδακτικό υλικό, που συνοπτικά παρουσιάστηκε στις προηγούμενες σελίδες ως προς τους σκοπούς, τα περιεχόμενα, τα χαρακτηριστικά και ενδεικτικές τεχνικές διδακτικής χρήσης του, είναι προϊόν ανθρώπινης δημιουργίας. Ως τέτοιο δεν είναι τέλειο και δεν αποτελεί ‘‘ πανάκεια’’ για την πρώτη προσέγγιση της ελληνικής γλώσσας (προφορικής και γραπτής) από ελληνόπουλα που διαβιώνουν στην αλλοδαπή. Αποτελεί μια πρόταση που, ύστερα από μια δοκιμαστική εφαρμογή του, θα χρειαστεί πιθανό να αναθεωρηθεί και να βελτιωθεί υπό το φως των παρατηρήσεων των εκπαιδευτικών που θα το δοκιμάσουν στις τάξεις, όπου διδάσκουν. Οι συντελεστές συγγραφής, παραγωγής και έκδοσής του αναμένουν, λοιπόν, τις παρατηρήσεις και υποδείξεις όσων μελετήσουν και εφαρμόσουν το υλικό αυτό.

Μιχάλης Ι. Βάμβουκας

B. ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Όπως σημειώθηκε ήδη, στο α΄ μέρος του τεύχους 1B υπάρχουν και 21 έγχρωμες, σχετικά μεγαλύτερες από τις συγκείμενες τους εικόνες, που παριστάνουν σκηνές από 21 μύθους ή παραλλαγές μύθων του Αισώπου. Επίσης, στη σελ. 27 του 2ου τεύχους υπάρχουν τρεις εικόνες από τις σκηνές του μύθου *΄ Δαίδαλος και ΄ Ικαρος ΄΄*.

Εκτός από τα κείμενα των 22 αυτών μύθων δίνεται λόγω της εύκολης λεξιλογικής του σύνθεσης και το κείμενο του παραμυθιού: *Η κότα, η γάτα και το γουρούνι*. Τα κείμενα των 23 αυτών μύθων αποτελούν το Β΄ μέρος του Οδηγού αυτού.

Έχοντας τα κείμενα αυτά, ο εκπαιδευτικός μπορεί να διαβάξει ή να διηγείται τους μύθους αυτούσιους ή παραλλαγμένους και προσαρμοσμένους στο γνωστικό και γλωσσικό επίπεδο των μαθητών του.

Σε κάθε μύθο έχουν *΄΄ υπογραμμισθεί ΄΄* γραμμένες πλάγια, λέξεις και φράσεις επειδή οι περισσότερες απ' αυτές αποτελούν τις πρότυπες λέξεις του τεύχους 1B ή είναι εύκολα αναγνώσιμες. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να γράφει στον πίνακα αυτές που δεν περιλαμβάνονται στο τεύχος 1B και οι μαθητές να δοκιμάζουν να τις *΄΄ διαβάζουν ΄΄* και να κατανοούν τη σημασία τους στο συγκείμενο του μύθου. (*Πήραν τα μυαλά του αέρα. Καλό μου αλογάκι, πάρε μου ... Τι κακό που έπαθε. Το καημένο το γαϊδούρι. Δεν πέρασε πολλή ώρα ... Κατέβα κάτω νεαρέ (προσταγή). Αχ! καλέ μου φίλε.*). Επίσης ο εκπαιδευτικός μπορεί να αποσπάσει διαλογικά μέρη από μύθους (No 17) και οι μαθητές να παίξουν σχετικό παιχνίδι ρόλων. Η παιδαγωγική γενικά εκμετάλλευση των μύθων θα προσδιορίζεται από τον εκπαιδευτικό, ανάλογα με τις ανάγκες και τις ικανότητες των μαθητών του.

ΟΙ ΜΥΘΟΙ

1. Η κότα που γεννούσε χρυσά αβγά.
2. Βάτραχος και βόδι.
3. Η γάτα που έγινε νύφη.
4. Άλογο και γαίδαρος.
5. Η ελιά και το καλάμι.

6. Ο ήλιος και ο αέρας.
7. Ο βοσκός κι η θάλασσα.
8. Ο φαλακρός.
9. Αράπης και καμήλα.
10. Λύκος και λελέκι.
11. Η απρέπεια των μελισσών.
12. Ο μυλωνάς κι ο γάιδαρος.
13. Γεωργός και φίδι.
14. Αλεπού και τράγος.
15. Ο αμάραντος και το ρόδο.
16. Το ανόητο κοράκι κι η αλεπού.
17. Ο υλοτόμος (ξυλοκόπος) κι ο Ερμής.
18. Λαγός, σκαθάρι κι αετός.
19. Ο Ερμής, οι κοντοί και οι ψηλοί.
20. Χελώνα κι αετός.
21. Το μικρό και το μεγάλο ψάρι.
22. Δαίδαλος και Ίκαρος.
23. Η κότα, η γάτα και το γουρούνι

1. Η ΚΟΤΑ ΠΟΥ ΓΕΝΝΟΥΣΕ ΧΡΥΣΑ ΑΒΓΑ

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε σε ένα μικρό χωριό ένας χωρικός που όλοι τον φώναζαν κυρ-Κοτούλα. Τον έλεγαν έτσι γιατί όλη μέρα δεν έκανε τίποτ' άλλο από το να περιποιείται τις *κοτούλες του*. Τις τάλιζε, τις πότιζε, τις έβγαζε και στη βοσκή στον *καθαρό αέρα*. Τις φώναζε με τ' όνομά τους, καθεμιά χωριστά, και όλη μέρα μιλούσε μαζί τους. Έλα Ασπρούλα μου εδώ, εσύ Μαυρούλα μου μη τρως το καλαμπόκι της Κοκκίνως κ.ο.κ.

Οι *κοτούλες*, με τη σειρά τους, του έδιναν γι' αντάλλαγμα, λέει, κι από ένα *αβγό την ημέρα* η καθεμιά. Κι έτσι ήταν όλοι ευτυχισμένοι στην αυλή του κυρ-Κοτούλα, που πουλούσε τα αβγά στην αγορά και κέρδιζε λίγα χρήματα για ν' αντιμετωπίζει ο φτωχός τις ανάγκες της ζωής.

Η ευτυχία όμως δεν κράτησε πολύ. Μιαν άγρια νύχτα του χειμώνα, όταν η κυρά-Μαριώ *η αλεπού η πονηρή*, δεν μπορούσε να βρει τροφή

στο δάσος, πήρε παρέα τρεις ξαδέρφες της, κατέβηκαν στο χωριό και ορήμαξαν το κοτέτσι του κυρ-Κοτούλα.

Του πήραν όλα τα πουλερικά εκτός από μια μικρή κοτούλα τη Χρυσή που δεν την είδαν στο σκοτάδι.

Μόλις ο δύστυχος ο χωρικός αντίκρισε τα θέαμα, την άλλη μέρα το πρωί, δεν ήξερε τι να κάνει! Στεναχωρήθηκε πολύ και παίρνοντας στην ποδιά του την κότα, που τη φώναζε Χρυσή, άρχισε να κλαίει.

Εκείνη τη στιγμή, λες πως ήθελε η κότα να παρηγορήσει τον αφέντη της, γίνεται ένα θαύμα. Ένα θαύμα που δεν είχε ξαναγίνει. Η κότα η Χρυσή γέννησε ένα χρυσό αυγό.

Ο κυρ-Κοτούλας δεν πίστευε στα μάτια του. Κι όμως το χρυσό αυγό ήταν αληθινό. Αληθινό χρυσάφι.

Δεν είπε σε κανένα τίποτα την πρώτη μέρα. Την άλλη μέρα πάλι τα ίδια. Η κότα γέννησε κι' άλλο χρυσό αυγό. Την τρίτη μέρα άλλο. Και τη τέταρτη μέρα και την πέμπτη μέρα κι όλη τη βδομάδα. Η κοτούλα γεννούσε ένα χρυσό αυγό την ημέρα.

Ο κυρ-Κοτούλας πάνω στη βδομάδα μάζεψε επτά αυγά. Τα πήρε προσεχτικά προσεχτικά να μην τον δει κανείς και πήγε με το γαϊδουράκι του στην πολιτεία για να τα πουλήσει. Κανείς δεν θα μάθαινε το μεγάλο του μυστικό.

Αυτό γινόταν κάμποσο καιρό μέχρι που μπήκαν άλλες σκέψεις στο μυαλό του αγαθού κυρ-Κοτούλα. Του ήρθε η ιδέα δηλαδή ότι μέσα στην κοιλιά της η κότα θα' χε κανένα μεγάλο κομμάτι χρυσάφι. Για να το πάρει λοιπόν και να γίνει κι αυτός πλούσιος, έπιασε κι έσφαξε την κότα που την έλεγαν Χρυσή. Όταν όμως άνοιξε την κοιλιά της βρήκε τα σπλάχνα της ολόιδια με κάθε άλλης κότας.

Αλίμονο! Ο άμυαλος τι έπαθα! Δυστυχία μου! Έλεγε και ξανάλεγε μονάχος.

Μετανιωμένος τώρα κλαίει ακόμα. Κανείς δεν μπορεί να τον παρηγορήσει για ό,τι έπαθε, γιατί κανείς δεν συγχωρεί την απληστία. ' 'Όποιος πάει για τα πολλά, χάνει και τα λίγα', λέει ο λαός. Έτσι και ο κυρ-Κοτούλας πίστεψε πως θα πλούτιζε μονομιάς κι έχασε και τα λίγα που κέρδιζε κάθε μέρα.

Διασκευή: Νότα Χριστοπούλου

Η κότα που γεννούσε χρυσά αυγά

Ένας άνθρωπος είχε μια κότα που γεννούσε χρυσά αυγά. Μια μέρα του ήρθε η ιδέα ότι μέσα στην κοιλιά της η κότα θα 'χε κανένα μεγάλο κομμάτι χρυσάφι. Για να το πάρει, λοιπόν, έπιασε κι έσφαξε την κότα. Όταν όμως άνοιξε την κοιλιά της βρήκε τα σπλάχνα της ολόδια με κάθε άλλης κότας.

Κι έτσι την έπαθε, γιατί, εκεί που πίστευε πως θα πλούτιζε μεμιάς, έχασε και το λίγο που κέρδιζε κάθε μέρα.

2. ΒΑΤΡΑΧΟΣ ΚΑΙ ΒΟΔΙ

Ένας βάτραχος είδε μια μέρα ένα βόδι που έβοσκε στο καταπράσινο λιβάδι. Στάθηκε στα πισινά του πόδια, σήκωσε ψηλά το κεφάλι του και θαύμαζε το ωραίο ανάστημα (κορμί) του βοδιού. Τι ωραίο βόδι, πόσο ωραίο κορμί έχει! Το ζήλευε, το καμάρωνε, το θαύμαζε ο βάτραχος, που δεν ήταν χοντρός και μεγάλος όπως ένα βόδι. Ζηλιάρης και φθονερός, ξαπλώνεται καταγής, φουσκώνεται (πρήσκεται), παιδεύεται (βασανίζεται) για να γίνει ίσος σε όγκο (μέγεθος) (το ίδιο χοντρός) με το βόδι.

Φώναξε μάλιστα και τον αδελφό του το βάτραχο και κάθε λίγο και λιγάκι τον ρωτούσε:

- Αδελφέ μου, κοίτα με, πες μου μήπως έχω αρκετά μεγαλώσει;
- Όχι του απαντούσε ο αδελφός του.
- Και τώρα δεν είμαι ακόμη σαν βόδι;
- Όχι, καθόλου.
- Μα ξανακοίτα με, του έλεγε.
- Δεν το πλησιάζεις, δεν το φτάνεις.

Το αδύνατο ζώο φούσκωσε πολύ, πρήστηκε τόσο πολύ, που από το πολύ φούσκωμα έσκασε.

Βάτραχος και βόδι

Μες τη λίμνη τη μικρή ζούσαν μύριοι βάτραχοι
Κι ήταν όλοι αγαπημένοι, μονιασμένοι

και καλοί μιας φαμίλιας αδερφοί.

*Όλη μέρα τραγουδούσαν κι' έπαιζαν μες το νερό,
κάνοντας πήδους και χορό, πότε' κει και πότε' δω.*

*Τι κι' αν ήταν μικρά, πρασινούλια, στρουμπουλά;
Ήταν όλα μια χαρά.*

Έτσι πέρανε ο καιρός ξέγνοιαστα και χαρωπά μες τη λίμνη τη πλατειά, ώσπου ένα βατραχάκι ζωηρό και πονηρό βγήκε έξω απ' το νερό παίρνοντας για συνοδό του το μικρό του αδελφό. Είπανε να πάνε βόλτα, για να δουν κι άλλον κόσμο πιο μεγάλο ή πιο μικρό. Ήθελαν να μάθουν, λέει, πώς περνούνε στα λιβάδια, πώς βαδίζουν, πώς μιλούν.

Εβαδίσανε πολύ, μέχρι που εσυναντήσαν κάποιο βόδι στη βοσκή. Πω, πω μεγάλο που' ναι! Είπε αμέσως ο Κεκέξ. Αχ! Ας ήμουνα και γώ! Θα' μουν σίγουρα στ' αλήθεια μες στη λίμνη αροχηγός!

Πήραν τα μυαλά του αέρα και με δίχως αρογητό βάλθηκε με πείσμα για να γίνει πιο χοντρό. Φούσκωνε, ξεφούσκωνε και δος του να παχύ-ναι, με τον αέρα πίστευε ο δόλιος θα χοντρύνει.

Σαν πήρε ανάσες αρκετές ρωτά τον αδερφό του. Τι λες Κοάξ μεγάληωσα λιγάκι; Μπα, δεν το βλέπω, του απαντά, προσπάθα λίγο ακόμη. Και άντε πάλι απ' την αροχή. Ρουφά ο Κεκέξ αέρα δυνατό, προήζεται η κοιλιά του. Τώρα Κοάξ δεν είμαι πιο μεγάλος; Όχι Κεκέξ, του λέει ο άλλος.

Το πείσμα δυναμώνει. Ρίχνεται πάλι στον αγώνα. *Ρουφά αέρα και φουσκώνει σαν να' τανε μπαλόνι.*

- Και τώρα Κοάξ δεν είμαι σαν το βόδι;

- Όχι, καθόλου.

- Μα ξανακοίτα με αδερφέ δεν του' μοιασα λιγάκι;

- Ούτε που το πλησίασες, ούτε που θα το φτάσεις. Μόν' σύνελθε και σκέψου το καλά. Εσύ είσαι ένας βάτραχος και αυτό είν' ένα βόδι. Ο βάτραχος είναι μικρός, δεν γίνεται μεγάλος.

Ο άμυαλος Κεκέξ δεν εννοεί να το πιστέψει. Η ζήλια του ετράνεψε και δεν το βάζει κάτω.

- Τι και πως είμαι βάτραχος; Εγώ το βόδι θα το φτάσω! Θα μεγαλώσω σαν κι' αυτό και θα το ξεπεράσω!

Ξαπλώνει πάλι στο χορτάρι. Να καταπιεί τον ουρανό, να φάει το λιβάδι. Φουσκώνει τόσο η κοιλιά, άλλο δεν χωράει. Κι ευθύς ακούγεται

το μπαμ και ο Κεκέξ μας πάει....

Έσκασε απ' το φούσκωμα δεν άντεξ' η κοιλιά του.

Διασκευή: Νότα Χριστοπούλου

3. Η ΓΑΤΑ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΝΥΦΗ

Κάποτε ζούσε στα κεραμίδια ενός σπιτιού μια γκρίζα γάτα, η Σωσώ. Στη γειτονιά την ήξεραν όλοι και την αγαπούσαν. Την καμάρωναν μάλιστα και τη θαύμαζαν γιατί τους είχε γλιτώσει, μέσα σε λίγες μέρες, απ' όλους τους ποντικούς που τρύπωναν στα σπίτια τους και έτρωγαν τα φαγητά τους και πολλές φορές και τα ρούχα τους και τα βιβλία τους. Σωτήρας σωστός, η Σωσώ, της γειτονιάς. Μια μέρα λοιπόν εκεί που η γάτα καθόταν ξέγνοιαστη στον ήλιο για να ζεσταθεί, ένα ωραίο παλικάρι τη φώναξε να πάει στο σπίτι του, να πιάσει ένα ποντικό που είχε τρυπώσει στη βιβλιοθήκη και υπήρχε φόβος να του κόψει τα σπουδαία του βιβλία.

Η Σωσώ, πρόθυμη όπως πάντα, όπου της σφύριζαν έτρεχε, δεν αρνήθηκε να πάει. Ήξερε, εξάλλου, ότι αν έπιανε τον ποντικό, θα χόρταινε και η κοιλιά της.

Όμως απ' τη στιγμή που μπήκε μέσα σ' αυτό το καινούριο σπίτι, αντί να ψάχνει για τον ανεπιθύμητο μουσαφίρη, στάθηκε έκπληκτη μπροστά στην όμορφη κορμοστασιά του νοικοκύρη. 'Καλέ, τι όμορφος άντρας είν' αυτός; Τι ωραία μάτια που έχει; Τι όμορφα που μιλάει; Θα' ναι και μορφωμένος για να' χει και τόσα πολλά βιβλία στο τοίχο! Αχ! Αν ήμουννα κοπέλα ένα τέτοιο νέο θα ήθελα για άντρα μου!'. Αυτά και άλλα σκεφτόταν η Σωσώ για πολλή ώρα. Ακίνητη μπροστά στο νέο ξέχασε ολότελα το μεζέ, τον ποντικό.

Ευτυχώς που της τον θύμισε ο κυρ-Μελέτης, έτσι τον έλεγαν τον νεαρό, και μ' ένα σάλτο πάνω στα ράφια του τοίχου άρπαξε δίχως κόπο τον απρόσκλητο λαθροαναγνώστη και τον καταβρόχθισε με υπερηφάνεια, όχι γιατί πεινούσε εκείνη τη στιγμή, αλλά να, πώς να το κάνουμε, δεν έπρεπε να γίνει και ρεζίλι! Έπρεπε να βγει και ασπροπρόσωπη.

Και μέχρι εδώ όλα καλά. Το μαρτύριο όμως το μεγάλο τώρα άρχισε για τη Σωσώ. Από εκείνη την ημέρα και στο εξής άλλο δεν είχε στο μυαλό της παρά πως θα μπορούσε να γίνει κοπέλα, να παντρευτεί τον

Μελέτη. Τον είχε ήδη αγαπήσει. Καθισμένη στα κεραμίδια της στέγης παρακαλούσε τη θεά *Αφροδίτη*, θεά της ομορφιάς και του έρωτα, να την μεταμορφώσει σε ανθρώπινο πλάσμα. Πέρασε μια νύχτα, πέρασαν δυο και ακόμα δυο και η θεά την ελυπήθηκε και συμφώνησε. Της ζήτησε όμως να αρνηθεί τις γατίσιες της συνήθειες. Η γάτα χαρούμενη και ευτυχισμένη, που θα μπορούσε να γίνει το όνειρό της αληθινό, υποσχέθηκε πρόθυμα στην πονόψυχη θεά πως θα το κάνει και έτσι εκείνη τη μεταμόρφωσε πράγματι σε μια πανέμορφη κοπέλα.

Μόλις την είδε ο *Μελέτης* γοητεύτηκε τόσο πολύ από την ομορφιά της που δεν δίστασε την ίδια κιόλας μέρα να της ζητήσει να γίνει γυναίκα του.

Σαν έγινε κι ο γάμος και έφυγαν όλοι οι καλεσμένοι της γειτονιάς, έκατο' η νύφη κι ο γαμπρός δίπλα στο τζάκι του σπιτιού τους. Τότε έστειλε η θεά ένα ποντίκι που άρχισε να τριγυρνά ανάμεσα στα πόδια της νύφης. Δίχως καθόλου να σκεφτεί, η νύφη ασυναίσθητα τινάχθηκε μεμιάς, όρμησε κι άρπαξε το ποντίκι. Τότε μόνο θυμήθηκε τα λόγια της θεάς και την υπόσχεσή της μα ήταν πια πολύ αργά. Πριν προλάβει να ζητήσει συγγνώμη, η *Αφροδίτη* την είχε πάλι μεταμορφώσει σε Σωσώ, σε γκρίζα γάτα.

Διασκευή: Νότα Χριστοπούλου

Η γάτα που έγινε νύφη

*Μια φορά μια γάτα αγάπησε ένα όμορφο άντρα. Παρακάλεσε τη θεά *Αθηνά* να την μεταμορφώσει σε ανθρώπινο πλάσμα. Κι η θεά τη λυπήθηκε και συμφώνησε. Της ζήτησε όμως να αρνηθεί τις γατίσιες συνήθειές της.*

Η γάτα υποσχέθηκε πρόθυμα στη θεά *Αθηνά* πως θα το κάνει και έτσι εκείνη τη μεταμόρφωσε σε μια μαγευτική κοπέλα. Ο άντρας τότε γοητεύτηκε από την υπέροχη ομορφιά της και την ίδια κιόλας στιγμή την παντρεύτηκε.

Μόλις η νύφη κι ο γαμπρός κάθισαν δίπλα δίπλα στο τζάκι του σπιτιού τους, η θεά έστειλε ένα ποντίκι που άρχισε να τριγυρνά ανάμεσα στα πόδια της νύφης. Η νύφη ταράχτηκε, όρμησε κι άρπαξε τον ποντικό. Και τότε θυμήθηκε την υπόσχεσή της, αλλά ήταν πια αργά.

Πριν προλάβει να ζητήσει συγχώρεση, η Αθηνά την είχε πάλι μεταμορφώσει σε γάτα.

4.ΤΟ ΑΛΟΓΟ ΚΙ Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ

Μια φορά κι έναν καιρό ένας χωρικός είχε ένα μεγάλο, γεροδεμένο άλογο κι ένα γέρικο, μικρόσωμο κι αδύναμο γάιδαρο. Κάθε φορά που ήθελε ο χωρικός να πάει άλλοτε στο μύλο, άλλοτε στην πόλη, στο παζάρι κι άλλοτε στα κτήματα τα μακρινά φόρτωνε τα ζώα του με τα απαραίτητα δέματα, ανάλογα με την περίπτωση, κι έκανε τις διάφορες δουλειές του.

Μια μέρα τα δυο ζώα περπατούσαν φορτωμένα. Ο γάιδαρος όμως ένιωθε τρομερή κούραση. Εκτός απ' το φορτίο που του βάραινε τη πλάτη ήταν και τα γεράματα βαριά. Τα πόδια του δεν τον κρατούσαν πια. Τότε λέει στο άλογο:

- Καλό μου αλογάκι, πάρε μου σε παρακαλώ, λίγο απ' το φορτίο μου. Δεν αισθάνομαι καλά. Δεν αντέχω άλλο. Νομίζω πως θα πέσω. Τα πόδια μου πονούνε, τρεκλίζω και παραπατώ, λυπήσου με αδερφέ μου.

Το άλογο όμως, χωρίς να δώσει απάντηση στο γάιδαρο, συνέχισε το δρόμο του δίχως να νιώσει ταραχή, δίχως να δείξει συμπόνια. Το καμμένο το γαϊδουράκι δεν άντεξε τη μεγάλη του κούραση. Λίγο δρόμο πιο πέρα, πριν την ανηφοριά, πέφτει κατάκοπο στη γη και σε λίγη ώρα ξεψύχησε.

Ο χωρικός, μόλις είδε ψόφιο το αγαπημένο του γαϊδούρι, στενοχωρέθηκε πάρα πολύ. Το είχε πολλά χρόνια στη δούλεψή του κι είχαν γίνει φίλοι. Το πόνεσε και έκλαψε πάνω στο χαμό του. Τι να κάνει όμως; Για να μεταφέρει τα πράγματά του, αναγκάστηκε να φορτώσει στη ράχη του αλόγου κι εκείνα που σήκωνε πριν λίγο το γαϊδούρι.

Κλαίει και οδύρεται το άλογο με το ασήκωτο βάρος που του φόρτωσε το αφεντικό στην πλάτη. Το βάδισμά του δυσκολεύει, γίνεται πιο αργό. Κλαίει και συλλογάζεται:

Ωχου τι έπαθα το δύστυχο. Δε θέλησα να βοηθήσω το γάιδαρο και να του πάρω λίγο βάρος. Να τώρα, το φορτώθηκα ολόκληρο στην πλάτη μου.

Το Άλογο κι ο γάιδαρος

Μια φορά κι έναν καιρό ένας χωρικός είχε ένα μεγάλο άλογο κι έναν μικρόσωμο γάιδαρο. Ο χωρικός φόρτωνε τα ζώα του πήγαινε στις διάφορες δουλειές του.

Μια μέρα τα δυο ζώα περπατούσαν φορτωμένα. Ο γάιδαρος ένωθε τρομερή κούραση. Τότε λέει στο άλογο:

- Καλό μου άλογο, πάρε λίγο από το βάρος μου. Δεν αισθάνομαι καθόλου καλά. Δεν αντέχω άλλο.

Το άλογο όμως χωρίς να δώσει απάντηση στο γάιδαρο συνέχισε το δρόμο του.

Το καημένο το γαϊδούρι δεν άντεξε στην τρομερή κούραση και λίγο δρόμο πιο πέρα πέφτει κάτω και σε λίγη ώρα ξεψύχησε.

Ο χωρικός βλέπει ψόφιο το γαϊδούρι του και στενοχωρέθηκε πάρα πολύ. Τι να κάνει όμως; Για να μεταφέρει τα πράγματά του, αναγκάζεται να φορτώσει και αυτά που σήκωνε το γαϊδούρι στη ράχη του αλόγου.

Κλαίει και οδύρεται το άλογο με το ασήκωτο βάρος που του φόρτωσε στη ράχη το αφεντικό του. Και μέσα στα κλάματά του λέει:

- Τι κακό που έπαθα το δυστυχημένο. Δεν θέλησα να βοηθήσω το γάιδαρο και να του πάρω λίγο βάρος. Να τώρα που φορτώθηκα στην πλάτη μου όλο το φορτίο του.

Το καημένο το γαϊδούρι έπεσε κάτω
από την κούραση.
Σε λίγη ώρα ξεψύχησε

Διασκευή: Νότα Χριστοπούλου

5. Η ΕΛΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΛΑΜΙ

Μια μέρα μια ελιά και ένα καλάμι μάλωναν για τη δύναμή τους. Μάλωναν για το πόσο μπορούσαν να αντέξουν στη μανία του αέρα και της βροχής. Η ελιά κατηγορούσε το καλάμι πως ήταν αδύναμο και λύνιζε εύκολα στο παραμικρό φύσημα του ανέμου. Το καλάμι δεν έλεγε κου-

βέντα.

Δεν πέρασε πολλή ώρα. Ένας τρελός αέρας σηκώθηκε κι άρχισε να φυσάει δυνατά. Από το φύσημα του αέρα το καλάμι λύγιζε, δίπλωνε και ξανά ίσιωνε. Γλίτωσε από την ανεμοθύελλα και την καταιγίδα χωρίς να πάθει τίποτα. Η περήφανη ελιά προσπάθησε να αποδείξει τη δύναμή της και να αντισταθεί στον άνεμο. Ο αέρας τη λύγισε. Την έκοψε στα δυο.

Η ελιά και το καλάμι

*Μια μέρα μια ελιά κι ένα καλάμι μάλωναν.
Μάλωναν για τη δύναμή τους.
Η ελιά κατηγορούσε το καλάμι πως ήταν
αδύναμο και λύγιζε με το φύσημα του αέρα.
Δεν πέρασε πολλή ώρα. Ένας αέρας σηκώθηκε.
Από το φύσημα του ανέμου το καλάμι λύγισε,
αλλά δεν έπαθε τίποτε.
Η περήφανη ελιά λύγισε. Ο αέρας την έκοψε
σε δυο κομμάτια. Τη σώριασε καταγής.*

6. Ο ΗΛΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΕΡΑΣ

Ο ήλιος και ο αέρας μάλωσαν μια μέρα. Ο ήλιος έλεγε πως ήταν πιο δυνατός από τον αέρα. Κι ο αέρας έλεγε πως ήταν πιο δυνατός από τον ήλιο. Ύστερα από πολλά μαλώματα και γκρίνιες συμφώνησαν πως καλύτερος τρόπος για να αποδείξουν τη δύναμή τους ήταν να δοκιμάσουν ποιος από τους δυο θα μπορούσε να αναγκάσει ένα άνθρωπο να βγάλει τα ρούχα του.

Πρώτος δοκίμασε ο αέρας. Άρχισε να φυσά δυνατά. Όσο πιο δυνατά φυσούσε ο αέρας τόσο πιο πολύ σφιγγόταν ο άνθρωπος και τυλιγόταν στα ρούχα του. Ύστερα ο αέρας φύσηξε ακόμα πιο δυνατά. Ο άνθρωπος ξεπάγιασε, που αναγκάστηκε να φορέσει κι άλλο πανωφόρι, την κάπα του. Στο τέλος ο αέρας εγκατάλειψε την προσπάθεια κι άφησε τον ήλιο να δοκιμάσει.

Ο ήλιος άρχισε να ζεσταίνει στην αρχή απαλά απαλά κι αυτό έκανε τον άνθρωπο να βγάλει πρώτα την κάπα του. Μετά έστειλε στη γη τις

θερμές ακτίνες του και τότε ο άνθρωπος έβγαλε το σακάκι του. Τέλος, ο ήλιος έλαμψε, λαμποκόπησε μ' όλη του τη δύναμη. Ο άνθρωπος τότε δεν άντεχε άλλο τη ζέστη, ξεντύθηκε ολότελα, γδύθηκε κι έπεσε στο κοντινό ποτάμι για να δροσιστεί.

Ο Ήλιος και ο αέρας

Ο ήλιος κι ο αέρας μάλωσαν μια μέρα.

Μάλωσαν για το ποιος από τους δυο είναι ο πιο δυνατός.

Την ώρα που μάλωναν είδαν ένα γέρο που φορούσε τη βαριά την κάπα του (πανωφόρι του). Τότε ο ήλιος είπε στον αέρα. ' ' Γιατί μαλώνουμε; Όποιος είναι πιο δυνατός θα βγάλει από το γέρο την κάπα' '.

Κι ο αέρας δέχτηκε αμέσως. Άρχισε τότε να φυσά όσο πιο δυνατά μπορούσε. Φυσούσε με όλη τη δύναμη που είχε. Ο γέρος τότε κρύωνε πιο πολύ και τυλίχτηκε πιο πολύ την κάπα του.

Μετά ήρθε η σειρά του ήλιου. Έριξε τις χρυσές ακτίνες του, ζέστανε τη γη, ζέστανε και το γέρο. Από τη δυνατή ζέστη ο γέρος πέταξε την κάπα του.

Έτσι, ο Ήλιος απέδειξε στον Αέρα πως είναι πιο δυνατός.

Ο ήλιος και ο αέρας

1. Ο αέρας θύμωσε
με τον ήλιο μάλωσε
Ο αέρας έλεγε
' ' σε περνώ στη δύναμη' '.

2. Ένας γέρος άνθρωπος
με τη μαύρη κάπα του
στο χωράφι πήγαινε.

3. Ο αέρας λάλησε:
"Όποιος έχει δύναμη
παίρνει από το γέροντα
τη χοντρή τη κάπα του".

4. Φύσηξε, ξεφύσηξε,
έσκασε στο φύσημα
άδικος ο κόπος του
Κρύωσε ο γέροντας
και διπλά τυλίχτηκε
στη χοντρή τη κάπα του.

5. Και ο ήλιος λάλησε
' ' Όποιος έχει δύναμη
παίρνει από το γέροντα
τη χοντρή τη κάπα του' '.

6. Έφεξε ολόλαμπρος,
καλοσύνη σκόρπισε
κι έβγαλε ο γέροντας
τη χοντρή τη κάπα του

7. Άκουσε και μάθε το
σε περνώ στη δύναμη
γιατί πας με το κακό
κι εγώ πάω με το καλό

Γεώργιος Δροσίνης

7. Ο ΒΟΣΚΟΣ ΚΙ Η ΘΑΛΑΣΣΑ

Μια φορά κι έναν καιρό ένας βοσκός έβοσκε τα ζώα του σ' ένα παραθαλάσσιο μέρος. Μια μέρα που είδε τη θάλασσα γαλήνια και ήρεμη, χωρίς κύματα, πεθύμησε να γίνει ναυτικός και να ταξιδέψει.

Πήγε λοιπόν και πούλησε τα πρόβατά του, αγόρασε σταφίδες (χουρμάδες), τις φόρτωσε σ' ένα καίκι (μια βάρκα) και ανοίχτηκε στο πέλαγος. Έπιασε όμως αγριοκαίρι, η θάλασσα φούσκωσε, ο αέρας λυσσομανούσε, τα κύματα όλο και αγρίευαν και κάποια στιγμή η βάρκα (καίκι) αναποδογύρισε. Ο βοσκός τα' χασε όλα. Κι ο ίδιος με πολύ δυσκολία κατάφερε να βγει στη στεριά.

Ύστερα από λίγες μέρες η θάλασσα πάλι γαλήνεψε. Είδε λοιπόν κάποιο στη στεριά να παينهύει την ηρεμία της θάλασσας και τότε γυρίζει και του λέει: ' 'Είναι γαληνεμένη φίλε μου γιατί θέλει κι από σένα σταφίδες (να φάει)' '.

Πολλές φορές τα παθήματα στους φρόνιμους γίνονται μαθήματα.

8. Ο ΦΑΛΑΚΡΟΣ

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε ένας όμορφος, πολύ όμορφος άντρας, που είχε δυο φιλενάδες. Η μια ήταν νέα και η άλλη γριά. Τα μαλλιά του όμορφου άντρα ήταν μαύρα και σγουρά, αλλά όσο περνούσαν τα χρόνια άρχισαν σιγά σιγά να ασπρίζουν.

Η γριά ντρεπόταν που είχε νέο άντρα και γι' αυτό, όταν εκείνος βρισκόταν μαζί της, του τραβούσε όσο πιο πολλές μαύρες τρίχες μπορούσε απ' το κεφάλι.

Η νέα γυναίκα, από την άλλη, ένιωθε άσχημα να έχει ένα γέρο άντρα, κι όταν βρισκόταν μαζί της, του έβγαλε τις άσπρες τρίχες.

Έτσι, στο τέλος, ο άμοιρος έμεινε ολότελα φαλακρός.

9. ΑΡΑΠΗΣ ΚΑΙ ΚΑΜΗΛΑ

Ζούσε κάποτε σε μια μακρινή χώρα, κάπου εκεί κάτω στη μαύρη Αφρική ένας φτωχός χωρικός, που για να ζήσει τη φαμίλια του, που δεν ήταν και μικρή, έξι παιδιά είχε με τη γυναίκα του καμωμένα, έπρεπε ο δόλιος να πηγαίνει από χωριό σε χωριό, να πουλεί τα φρούτα και τα λαχανικά του.

Φόρτωνε λοιπόν, το μοναδικό του μέσο μεταφοράς, την καμήλα του, κάθε πρωί και ξεκίναγε ολόχαρος για το μεροκάματο. Πατάτες, ντομάτες, κολοκυθάκια, αγγουράκια, χόρτα δροσερά, φρούτα υγιεινά κι ό,τι άλλο έβγαζε το περιβολάκι του μπάρμπα-Θωμά με τη φροντίδα και των παιδιών του.

Ένα πράγμα μόνο στενοχωρούσε το φουκαρά το μπάρμπα-Θωμά κάθε μέρα: Ο δρόμος. Αν τράβαγε κατά την Ανατολή, είχε πολλές ανηφόρες και του' βγαινε η γλώσσα από την κούραση μέχρι να ξεπουλήσει.

Αν πάλι τράβαγε κατά τη Δύση ήταν όλο κατηφόρες και, καθώς κουτρουβαλούσε κι αυτός και η καμήλα του, έπεφταν τα μισά φρούτα ή λαχανικά απ' τα καλάθια και πούλαγε λιγότερα κάθε φορά απ' όσα λογάριάζε.

Μια μέρα λοιπόν, λίγο πριν ξεκινήσει, και πάνω στην απελπισιά του, καθώς τα σκεφτόταν όλα αυτά ρωτάει την καμήλα του, τη Διπλοκαμπουρούλα του, όπως την έλεγε:

- Εσύ, ποιο δρόμο προτιμάς; Την ανηφόρα ή την κατηφόρα;

Και τότε η έξυπνη μα και σοφότερη απ' τον αφέντη της, Διπλοκαμπουρούλα, κούνησε μια-δυο φορές το κεφάλι της πέρα-δώθε, και του απαντά:

- Γιατί αφεντικό, εχάθηκε ο ίσιος δρόμος;

Διασκευή: Νότα Χριστοπούλου

10. ΛΥΚΟΣ ΚΑΙ ΛΕΛΕΚΙ

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας λύκος πολύ λαίμαργος. Μια μέρα καθώς έτρωγε λαίμαργα, του κάρφωσε ένα κόκαλο στο λαιμό. Προσπάθησε να το καταπιεί, ξαναπροσπάθησε αλλά τίποτε. Ήπιε άφθονο νερό αλλά το κόκαλο είχε καρφωθεί βαθιά στο λαιμό του και δεν ξεκολλούσε.

Ο λύκος βογκούσε από τους πόνους. Παρακαλούσε τα άλλα ζώα του δάσους να το βοηθήσουν. Τα ζώα όμως που ήξεραν πόσο επικίνδυνος ήταν, δεν τον πλησίαζαν. Μάλιστα μερικά ζώα χάρωνταν για το πάθημα του λύκου κι έλεγαν μέσα τους: 'Καλά να πάθει! Μακάρι να μην του βγει το κόκαλο, για να μην μπορεί να φάει και να πεθάνει'.

Καθώς άκουσε να χτυπά την πόρτα της και να της ζητά βοήθεια, η αλεπού λυπήθηκε το λύκο και του λέει:

- Στην άκρη του δάσους, κοντά στο ποτάμι είναι ένα μεγάλο πουλί, που το λένε λελέκι, κι είναι ένας άριστος γιατρός για όσους έχουν πόνο στο λαιμό (λαιμόπονο-πονόλαιμο). Πήγαινε, βρες το και ίσως μπορέσει να σε κάνει καλά.

Ο λύκος έφυγε αμέσως. Βρήκε το λελέκι.

- Σε παρακαλώ, βοήθησέ με! Του λέει βογκώντας από τον πόνο.

- Τι σου συμβαίνει; τον ρώτησε το λελέκι.

- Ένα κόκαλο μου κόλλησε στο λαιμό, πονά, δεν μπορώ να φάω και θα πεθάνω από την πείνα. Μου είπαν πως είσαι άριστος γιατρός.

- Άνοιξε το στόμα σου όσο μπορείς πιο πολύ και μείνε ακίνητος. Όσο κι αν πονέσεις, μην κλείσεις το στόμα σου.

Ο λύκος άνοιξε το στόμα του. Το λελέκι έχωσε το μακρύ του ράμφος μέσα, άρπαξε το κόκαλο και το έβγαλε.

- Είσαι εντάξει, λέει το λελέκι στο λύκο.

Ο λύκος ανοιγόκλεισε το στόμα του και τα μάτια του άστραψαν από χαρά.

- Μπράβο! Λέει ο λύκος στο λελέκι. Είσαι πραγματικά άριστος γιατρός! Κι έκαμε να φύγει.

- Ε, για στάσου, πού πας; λέει το λελέκι στο λύκο. Δεν θα με πληρώσεις για την εργασία μου;

- Μπορεί να είσαι άριστος γιατρός, αλλά είσαι πολύ ανόητο πουλί, του

λέει ο λύκος. Έβαλες το κεφάλι σου στο στόμα του λύκου και δεν σου το έκοψε. Αυτό δεν σου αρκεί; Αντί να μου πεις κι ευχαριστώ, που σ' άφησα να ζήσεις, μου ζητάς και πληρωμή από πάνω.

Διασκευή: Νότα Χριστοπούλου

11. Η ΑΠΡΕΠΕΙΑ ΤΩΝ ΜΕΛΙΣΣΩΝ

Στα πολύ παλιά τα χρόνια οι μέλισσες ήθελαν όλο το μέλι που κάνουν να το κρατούν για τον εαυτό τους. Δεν ήθελαν να αφήνουν ούτε μια στάλα να φτάνει στα χέρια των ανθρώπων.

Μια και δυο λοιπόν πηγαίνουν στον Όλυμπο και βρίσκουν το Δία. Από τον πατέρα των θεών και των ανθρώπων ζητούν να τους δώσει τη δύναμη νατσιμπούν μέχρι θανάτου όποιο θα τολμούσε να πλησιάσει τις κυψέλες τους.

Ο Δίας όμως θύμωσε μαζί τους για την κακία και την αγένειά τους. Όλα τα ήθελαν δικά τους. Πρόσταξε τότε, όχι μόνο να χάνουν το κεντρί τους, όποτε το χρησιμοποιούν εναντίον κάποιου, αλλά και να πεθαίνουν μετά το κέντρισμά τους.

12. Ο ΜΥΛΩΝΑΣ ΚΙ Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ

Ένας γέρος μυλωνάς κι ο δεκαπεντάχρονος γιος του ξεκίνησαν μια μέρα να πάνε στο παζάρι για να πουλήσουν το γαϊδούρι τους.

Για να' ναι πιο ζωηρό, πιο ευκίνητο και πιο σβέλτο το γαϊδούρι, πατέρας και γιος δέσανε τα μπροστινά και πισινά πόδια, περάσανε ένα μακρύ πάσαλο και το μεταφέρανε στους ώμους τους, όπως ένα κρεμασμένο πολυέλαιο.

-Ταλαίπωροι άνθρωποι. Ανόητοι. Αγράμματοι κι αμόρφωτοι, τους φώναξε ο πρώτος που τους είδε να σηκώνουν περασμένο στο πάσαλο το γαϊδούρι. Κι έσκαγε στα γέλια.

- Ποια φάρσα ετοιμάζουν αυτοί εδώ οι άνθρωποι; Πιο γάιδαρος από τους τρεις δεν είναι αυτός που σηκώνουν ανάσκελα;

Καθώς άκουσε τα λόγια του περαστικού, ο μυλωνάς κατάλαβε την ανόητη πράξη του. Κατεβάζει το γαϊδούρι, το βάζει στα πόδια του και το κάνει να βαδίζει ολοταχώς. Το γαϊδούρι όμως, που του άρεσε πολύ ο

άλλος τρόπος, δηλαδή να το πηγαίνουν *σηκωτό*, άρχισε να παραπονιέται, στη δική του βέβαια γλώσσα. *Ο μυλωνάς όμως αδιαφορούσε για τα παράπονα του γαϊδουριού και ανεβάζει στη ράχη του το δεκαπεντάχρονο γιο του και κείνος ακολουθούσε το γαϊδούρι φορτωμένο το γιο του.*

Κατά τύχη περνούσαν το δρόμο τρεις καλοί έμποροι. *Το θέαμα, να καβαλικεύει ο γιος και να ακολουθεί ο πατέρας, δεν τους άρεσε καθόλου.* Και ο πιο γέροντας από τους τρεις γύρισε και φώναξε όσο πιο δυνατά μπορούσε στο αγόρι:

- Ε! Ε! Ε! *Κατέβα κάτω νεαρέ, που μεταχειρίζεσαι τα γκρίζα μαλλιά σαν υπηρέτη. Εσύ οφείλεις να ακολουθείς κι ο γέροντας να είναι καβάλα στο ζώο. Ο γιος του μυλωνά κατάλαβε την απρέπεια του, κατέβηκε από το ζώο και σε λίγο ανέβηκε ο γέροντας πατέρας του.*

Κάποια στιγμή καθώς προχωρούσαν, τους αντάμωσαν τρία κορίτσια. Το ένα κορίτσι γυρίζει και λέει: - Είναι μεγάλη ντροπή να βλέπει το γιο του να βαδίζει κουτσαίνοντας κι αυτός ο *αγαθιάρης* να πηγαίνει *καβάλα στο γαϊδούρι*, νομίζοντας ότι είναι *κανένας σοφός*. Και τα κορίτσια, το ένα μετά το άλλο, συνέχιζαν να πειράζουν και να γιουχαΐζουν το γέροντα μυλωνά.

Ύστερα από πολλά γιουχαΐσματα, ο άνθρωπος πίστεψε πως είχε άδικο κι *έβαλε το γιο του στα καπούλια του γαϊδουριού.*

Δεν είχαν όμως προχωρήσει ούτε τριάντα βήματα και συναντούν μια ομάδα από πέντε άντρες, κι ο ένας της ομάδας γυρίζει και λέει: - Αυτοί οι άνθρωποι είναι *τρελοί*. *Το γαϊδούρι* δεν αντέχει άλλο. *Θα ψοφήσει* από τα χτυπήματά τους. Για να φορτώσουν έτσι το *ταλαίπωρο γαϊδούρι*, *δεν έχουν καθόλου λύπηση και συμπόνια* για το γέροντα *υπηρέτή* τους. *Σίγουρα στο παζάρι που πάνε θα πουλήσουνε το δέγμα του γαϊδουριού και όχι το ζώο.*

Ο *μυλωνάς*, ακούγοντας τα λόγια αυτά, συλλογίστηκε και λέει: - Πρέπει *θεότρελος να' ναι*, όποιος πιστεύει ότι ευχαριστεί όλο το κόσμο. Ας δοκιμάσουμε να βρούμε μια *άκρη*. Και *κατεβαίνουν από τη ράχη του γαϊδουριού πατέρας και γιος.*

Το γαϊδούρι τότε, με άνεση και ικανοποίηση προχωρούσε γοργά μπροστά τους κι ο μυλωνάς και ο γιος του ακολουθούσαν πεζοί (με τα πόδια).

Πιο κάτω όμως τους συναντά ένας τύπος και λέει:

- Μήπως είναι της μόδας, ο γάιδαρος να πηγαίνει ξεφορτωμένος, με την άνεσή του κι ο μυλωνάς να ταλαιπωρείται; Ποιος, ο γάιδαρος ή τ' αφεντικό, είναι φτιαγμένος για να κουράζεται; Συμβουλευώ αυτούς τους ανθρώπους να το σκεφτούν καλά. Φθείρουν τα παπούτσια τους και διατηρούν το γαϊδούρι τους. Ωραία τριάδα γαϊδουριών.

Ο μυλωνάς τότε αποκρίθηκε και είπε:

- Στο εξής, ξέρω, οι άνθρωποι είτε με κατακρίνουν είτε με επαινούν, είτε λένε κάτι είτε δεν λένε, εγώ θα κάνω του κεφαλιού μου. Οι άνθρωποι, έτσι κι αλλιώς, πάντα θα σχολιάζουν.

13. ΓΕΩΡΓΟΣ ΚΑΙ ΦΙΔΙ

Ήταν μια φορά χειμώνας. Ένας γεωργός καθώς περπατούσε στο χωράφι του βλέπει ένα φίδι. Πηγαίνει κοντά στο φίδι και βλέπει πως αυτό ήταν παγωμένο από το κρύο. Καθώς ήταν άνθρωπος πονετικός, το λυπήθηκε.

- Αμαρτία είναι να πεθάνει το καημένο από το κρύο, συλλογίστηκε ο γεωργός. Ας το πάρω, να το βάλω στο κόρφο μου, για να ξεπαγώσει.

Έτσι κι έκανε. Το πήρε, το έβαλε στον κόρφο του και σιγά σιγά το φίδι άρχισε να ζεσταίνεται και να ξαναβρίσκει τον παλιό, καλό εαυτό του.

Το φίδι, τότε, βλέποντας πως βρίσκεται μέσα σε ανθρώπινο σώμα, δεν χάνει καιρό και χραπ! Δαγκάνει το γεωργό που το προστάτηψε και το ευεργέτησε.

Από το δάγκωμα του φιδιού ο καλός γεωργός βρήκε το θάνατο. Και καθώς πέθαινε, ψιθύριζε: Καλά να πάθω, αφού λυπήθηκα και στο κόρφο μου έβαλα έναν κακούργο.

14. ΑΛΕΠΟΥ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΣ

Καθώς περπατούσε μια αλεπού στα χωράφια, έπεσε σ' ένα πηγάδι. Έκανε πολλές προσπάθειες να βγει από το πηγάδι, μα ήταν αδύνατο.

Σε λίγη ώρα έρχεται στο πηγάδι ένας τράγος για να πιει νερό. Βλέποντας την αλεπού, άρχισε να τη ρωτά, αν είναι καλό το νερό. Η αλεπού, που με τον ερχομό του τράγου μάντεψε τη σωτηρία της, άρχισε να

παινεύει το νερό με τα καλύτερα λόγια.

- Είναι από τα πιο ωραία νερά, που έχω ως τώρα πει, *έλεγε και ξανάλεγε η αλεπού. Κατέβα και συ να το δοκιμάσεις.*

Ο τράγος, που διψούσε πολύ, χωρίς να σκεφτεί, μ' ένα πήδημα βρέθηκε μέσα στο πηγάδι. Πίνει όσο νερό ήθελε, ξεδίψασε, αλλά μετά πώς να' βγαινε κι εκείνος έξω από το πηγάδι.

Η αλεπού και ο τράγος άρχισαν να σκέφτονται μαζί για το πώς να βγουν από το πηγάδι. Κάποια στιγμή η αλεπού στρέφεται προς τον τράγο και του λέει:

- Ξέρω ένα τρόπο για να βγούμε απ' εδώ και να σωθούμε κι οι δύο, φτάνει να το θελήσεις κι εσύ. Για να γίνει αυτό πρέπει να δεχτείς ν' ακουμπήσεις τα μπροστινά σου πόδια στον τοίχο και να κρατήσεις ψηλά τα κέρατά σου. *Εγώ τότε, με σκάλα το σώμα σου και τα κέρατά σου θ' ανέβω επάνω. Και μόλις ανέβω θα τραβήξω κι εσένα.*

Ο τράγος δέχτηκε το σχέδιο της αλεπούς κι έκανε αμέσως ό,τι εκείνη του είπε. Σκαρφάλωσε η αλεπού στο σώμα του τράγου, ανέβηκε μετά στα κέρατά του κι απ' εκεί γαντζώθηκε στα τείχη του πηγαδιού. Μετά βγήκε από το πηγάδι κι ετοιμάστηκε για να φύγει. Ο τράγος, βλέποντας πως η αλεπού ετοιμαζόταν να φύγει, άρχισε να της φωνάζει και να της παραπονιέται. *Η αλεπού τότε γύρισε το κεφάλι της προς το πηγάδι και λέει στον τράγο:*

- *Αχ! Καλέ μου φίλε. Αν είχες τόσο μυαλό όσες τρίχες έχεις στο σαγόνι σου, πριν κατεβείς μέσα στο πηγάδι, θα έπρεπε να σκεφτείς το πώς θα ανέβαινες*

15. Ο ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΡΟΔΟ

Ένας αμάραντος *μεγάλωνε σ' ένα γκρεμό, στην άκρη του ποταμού. Τα γυαλιστερά φύλλα και τα κοκκινωπά άνθη του ξετρέλαιναν πουλιά και έντομα. Μια μέρα ένα πανέμορφο ρόδο φύτεψε δίπλα του. Όσο μεγάλωνε τόσο πιο όμορφο γινόταν κι όλα τα δέντρα και φυτά ζήλευαν την ομορφιά του. Μια μέρα ο αμάραντος γέρνει και λέει στο ρόδο: ' ' Το σχήμα σου είναι τέλειο. Τα φύλλα σου είναι χρυσοπράσινα. Τα πέταλά σου έχουν χρώμα θαυμαστό. Και το άρωμά σου είναι μεθυστικό. Πώς λοιπόν να μην γοητεύονται όλοι μαζί σου; Πώς να μη σε λιμπίζονται και*

να σε λαχταρούν όλοι;”

- ‘ ‘ Σ’ ευχαριστώ για τα καλά σου λόγια, απάντησε σεμνά το ρόδο. Η ζωή μου, όμως, είναι σύντομη. Ακόμα κι αν κανένας δεν με κόψει, γρήγορα μαραίνομαι και ξεραίνομαι κι η ομορφιά μου χάνεται. Εσύ ανθίζεις αδιάκοπα. Δεν μαραίνεσαι, δεν ξεραίνεσαι, μένεις πάντα φρέσκος και ανθηρός όπως και τώρα’.

Για ιδέστε τον αμάραντο

Για ιδέστε τον αμάραντο σε τι γκρεμό φυτρώνει.

Φυτρώνει στ' αγριολίβαδα, στον άνυδρον τον τόπο.

Τον τρών' τα' λάφια και ψοφούν, τ' αρκούδια κι ημερεύουν.

‘ ‘ Δημοτικό τραγούδι Θεσσαλίας’

16. ΤΟ ΑΝΟΗΤΟ ΚΟΡΑΚΙ ΚΙ Η ΑΛΕΠΟΥ

Μια φορά κι έναν καιρό ένα κοράκι καθόταν στο κλαδί ενός δέντρου. Στο ράμφος του κρατούσε ένα κομμάτι τυρί. Ετοιμαζόταν να το φάει, όταν μια πεινασμένη αλεπού στάθηκε κάτω από το δέντρο. Η πονηρή άρχισε να λέει ένα σωρό κολακείες και γαλιφιές στον κόρακα.

- Όλα σου είναι ωραία και θαυμαστά. Τα μάτια σου, τα φτερά σου, τα πόδια σου, το ράμφος σου, όλα είναι μια χαρά. Αν κι η φωνή σου είναι το ίδια μεγαλόπρεπη, τότε σίγουρα θα πρέπει να είσαι ο βασιλιάς των πουλιών.

Ο κόρακας θέλησε τότε να δείξει στην αλεπού, το μεγάλο κόλακα, ότι είχε και ωραία φωνή. Άνοιξε, λοιπόν, διάπλατα το ράμφος του, έκραξε δυνατά, (έκανε ένα κράαα!) και το κομμάτι το τυρί έπεσε καταγής. Στη στιγμή το άρπαξε η αλεπού και φεύγοντας λέει στον κόρακα:

‘ ‘ Αν είχες και μυαλό κοντά στις άλλες αρετές σου, θα ήσουν πρώτης τάξης βασιλιάς’.

17. Ο ΥΛΟΤΟΜΟΣ (Ο ΞΥΛΟΚΟΠΟΣ) ΚΙ Ο ΕΡΜΗΣ

Μια φορά ένας υλοτόμος (ξύλοκόπος) έκοβε ξύλα κοντά σ’ ένα ποτάμι. Ξαφνικά το τσεκούρι του γλίστρησε από τα χέρια κι έπεσε μέσα

στο ποτάμι. Ο υλοτόμος λυπήθηκε πολύ. Δεν θα μπορούσε πια να κόβει ξύλα και να βγάζει το ψωμί των παιδιών του. Τον πήρε το παράπονο, κάθισε στην άκρη του ποταμού κι απαρηγόρητος τον πήρε το κλάμα. Ο θεός Ερμής έμαθε την αιτία που έκλαιγε ο ξυλοκόπος κι αποφάσισε να τον βοηθήσει. Βουτά, λοιπόν, στο ποτάμι και σε λίγο παρουσιάζεται μπροστά στον ξυλοκόπο μ' ένα χρυσό τσεκούρι στο χέρι.

- Μήπως είναι αυτό το τσεκούρι που έχασες; τον ρωτά.

- Όχι, απαντά ο ξυλοκόπος.

Ο Ερμής βουτά και πάλι στο νερό. Όταν ξαναβγήκε, κρατούσε στο χέρι του ένα ασημένιο τσεκούρι.

- Μήπως είναι αυτό το τσεκούρι σου;

- Όχι, του ξαναλέει ο ξυλοκόπος.

Τότε ο θεός βουτά για τρίτη φορά στο νερό. Κι όταν ξαναβγήκε, κρατούσε στο χέρι του το πραγματικό τσεκούρι του ξυλοκόπου.

- Αυτό είναι, αυτό είναι το τσεκούρι μου, φωνάζει με χαρά ο ξυλοκόπος.

Ο Ερμής ευχαριστήθηκε πολύ για την τιμιότητα του ξυλοκόπου και γι' αυτό του έδωσε και τα τρία τσεκούρια.

Γεμάτος χαρά ο ξυλοκόπος παίρνει τα τσεκούρια και γυρίζει στο χωριό του. Εκεί διηγήθηκε στους χωρικούς του την περιπέτειά του. Κι όλοι τον άκουσαν με ανοιχτό το στόμα.

Ένας χωριανός του θέλησε να κερδίσει κι αυτός τα ίδια. Δεν έχασε καιρό, πήγε στην άκρη του ποταμού κι επίτηδες άφησε να του πέσει το τσεκούρι στο ποτάμι. Κάθισε μετά στην άκρη, πάνω σε μια πέτρα, κι άρχισε να κλαίει. Ξαφνικά παρουσιάζεται και σε κείνον ο Ερμής.

- Γιατί κλαις με τόσο σπαραγμό; τον ρωτά.

- Έχασα το τσεκούρι μου και δεν έχω πώς να κόψω ξύλα, του απαντά.

- Αμέσως ο Ερμής βουτά στο ποτάμι και σε λίγο βγαίνει κρατώντας στο χέρι ένα χρυσό τσεκούρι.

- Μήπως είναι αυτό το τσεκούρι σου; ρωτά τον χωρικό.

- Ναι, ναι, αυτό είναι, απαντά γρήγορα γρήγορα και γεμάτος χαρά.

Σαν τον άκουσε ο Ερμής, τον σιχάθηκε για την αδιαντροπιά και την κατεργαριά του και θύμωσε τόσο πολύ που, όχι μόνο το χρυσό τσεκούρι δεν του 'δωσε, αλλά ούτε και το δικό του έβγαλε από το νερό.

18. ΛΑΓΟΣ, ΣΚΑΘΑΡΙ ΚΙ ΑΕΤΟΣ

Μια μέρα ένας αετός κυνηγούσε ένα λαγό. Από το πολύ και αδιάκοπο τρέξιμο ο λαγός είχε κουραστεί πολύ. Είχε ανάγκη κάποιος να τον βοηθήσει. Εκεί γύρω του όμως δεν ήταν παρά ένα σκαθάρι. Παρακάλεσε, λοιπόν, θεομά το μικρό σκαθάρι να τον βοηθήσει. Το σκαθάρι του είπε να μην ανησυχεί και πως αυτό θα τον προστάτευε.

Καθώς ο αετός βουτούσε από ψηλά στη γη, το σκαθάρι του φώναζε να αφήσει το κακόμοιρο το λαγό ήσυχο. Όμως ο τρομερός αετός, περιφρονώντας το μικρό ζωάκι, το σκαθάρι, έκανε κομμάτια το λαγό μπροστά στα μάτια του σκαθαριού.

Το σκαθάρι θύμωσε κι αποφάσισε να τιμωρήσει τον αετό. Τον παρακολούθησε κι έμαθε που είχε τη φωλιά του. Κάθε φορά που γεννούσε εκεί τα αυγά του, το σκαθάρι ερχόταν, χτυπούσε το τσόφλι των αυγών, ώσπου τα έσπαζε.

Ο αετός δεν ήξερε τι να κάνει, που να φτιάξει τη φωλιά του για να γλιτώσει τα αυγά του από το σκαθάρι. Πήγε λοιπόν και παρακάλεσε το Δία, μιας που ήταν το ιερό πουλί του Ολύμπου, να του βρει ένα μέρος ασφαλές για να κλωσήσει τα αυγά του.

Ο Δίας επέτρεψε στον αετό να γεννήσει τα αυγά στην ποδιά του. Το σκαθάρι, όμως, τον είδε. Έφτιαξε ένα βόλο κοπριά, πέταξε πάνω ψηλά εκεί που καθόταν ο Δίας και τον πέταξε ίσια πάνω στην ποδιά του. Χωρίς να σκεφτεί, ο Δίας πετάχτηκε να πετάξει από πάνω του την κοπριά κι έκανε θρύμματα όλα τα αυγά.

19. Ο ΕΡΜΗΣ, ΟΙ ΚΟΝΤΟΙ ΚΙ ΟΙ ΨΗΛΟΙ

Όταν ο θεός Δίας έπλασε τους ανθρώπους, φώναξε τον Ερμή και του είπε:

- Εγώ τους έφτιαξα, τελείωσα. Πάρε τώρα εσύ μυαλό, γέμισέ τους και θα' ναι έτοιμοι.

Ο Ερμής για να' ναι δίκαιος, πήρε για μέτρο ένα δοχείο, το γέμιζε με μυαλό, το άδειαζε μέσα στους ανθρώπους, βάζοντας σε όλους την ίδια ποσότητα.

Αλλά τελικά αυτό γέννησε αδικία, γιατί τους κοντούς το δοχείο

τους γέμιζε με μυαλό ως τα πάνω, ενώ στους ψηλούς το μυαλό έφτανε ως τα γόνατα!

20. ΧΕΛΩΝΑ ΚΙ ΑΕΤΟΣ

Μια μέρα μια χελώνα συνάντησε έναν αετό.

Με δάκρυα στα μάτια η χελώνα παρακαλούσε τον αετό.

- Καλέ μου αετέ, που πετάς ψηλά στον ουρανό. Μάθε με να πετώ ψηλά, όπως εσύ πετάς στους ουρανούς.

- Αυτό δεν γίνεται, καλή μου χελώνα. Αυτό δεν ταιριάζει σε μια χελώνα, της έλεγε και της ξανάλεγε ο αετός. Δεν είσαι πλασμένη για να πετάς. Δεν έχεις φτερά. Είσαι φτιαγμένη και προικισμένη γι' άλλα πράγματα. Εσύ είσαι πλασμένη για να περπατάς σε πράσινα λιβάδια και να κολυμπάς σε λίμνες και ποτάμια.

Μάταια ο αετός προσπαθούσε να κάνει τη χελώνα να συμφωνήσει με τα λόγια του. Όσο ο αετός προσπαθούσε να κάνει τη χελώνα να δεχτεί τη γνώμη του τόσο εκείνη τον ξαναπαρακαλούσε. Η επιμονή της ήταν αφάνταστη. Ήταν αγύριστο κεφάλι.

Έτσι ο αετός αποφάσισε να μη χαλάσει το χατίρι της χελώνας. Την πιάνει, λοιπόν, με τα γαντζωτά νύχια του και πετά μαζί της ψηλά στον ουρανό. Αφού ανέβηκε κάμποσο ψηλά, την άφησε. Και τότε η κακόμοιρη χελώνα έπεσε πάνω σε κάτι ξερόβραχους κι έγινε πολτός.

21. ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΨΑΡΙ

Ήταν μια φεγγαρόλουστη καλοκαιρινή βραδιά. Όλα ήταν ήσυχα κι η απέραντη θάλασσα απλωνόταν μπροστά στα μάτια των ανθρώπων. Ούτε ένα αεράκι δεν τάραζε τα ήρεμα νερά της θάλασσας.

Εκείνη την ήρεμη βραδιά ένας ψαράς, στ' ανοιχτά της θάλασσας, ετοιμαζόταν να ρίξει τα δίχτυά του. Έβλεπε αμέτρητα μικρά ψαράκια να κολυμπούν και να παιχνιδιαρίζουν χαρωπά. Ξαφνικά βλέπει ένα

μεγαλόσωμο ψάρι να γλιστρά απαλά στα ήσυχα νερά. Σε λίγο βρέθηκε ανάμεσα στα μικρά ψαράκια. Άρχισε να χοροπηδά και να δείχνει την κορμοστασιά του. Καυχιόταν για το βάρος του. Θα' ταν ίσαμε μισό μέτρο. Καυχιόταν για τη δύναμή του, πως τάχα άλλο ψάρι δεν είχε.

Τα μικρά ψαράκια άκουγαν το μεγάλο ψάρι, μα δε μιλούσαν. Φοβούνταν τα κακόμοιρα, μήπως ανοίξει ξαφνικά το στόμα του και καταπιεί καμιά δεκαριά. Το άκουγαν σιωπηλά κι έκαναν στην άκρη.

Κάποια στιγμή ο ψαράς ρίχνει το δίχτυ του. Σκέφτηκε με μια ψαριά το σπιτικό του να χορτάσει.

Μονομιάς όλα τα ψάρια, μεγάλα και μικρά, τυλίχτηκαν στο δίχτυ του ψαρά. Τα μικρά ψαράκια, πονηρά, γλιστρούσαν από το δίχτυ του ψαρά γιατί χωρούν και φεύγουν από τις τρύπες. Το μεγάλο όμως δεν χωρά, αδυνατεί να ξεγλιστρήσει για να γλιτώσει. Κοιτάζει έκπληκτο τα μικρά που ελεύθερα φεύγουν μακριά, ενώ αυτό, φυλακισμένο μένει αιχμάλωτο στα δίχτυα του ψαρά. Μετανοιωμένο σκέφτεται πως κι ο πιο μεγάλος και ο πιο τρανός μπορεί να πέσει σε παγίδα.

Διασκευή: Νότα Χριστοπούλου

22. ΔΑΪΔΑΛΟΣ ΚΑΙ ΙΚΑΡΟΣ

Στα πολύ παλιά τα χρόνια έζησε στην Αθήνα ένας ξακουσμένος τεχνίτης, ο Δαίδαλος. Έφτιαχνε αγάλματα, ζωγράφιζε και έχτιζε μεγάλα σπίτια και παλάτια που όλοι τα καμάρωναν και τα ζήλευαν.

Κάποια μέρα έφυγε με καράβι και πήγε στην Κρήτη για να γνωρίσει τον πλούσιο και φημισμένο βασιλιά της, το Μίνωα. Ο μεγάλος βασιλιάς δέχτηκε με χαρά το Δαίδαλο και του ζήτησε να στολίσει το νησί της Κρήτης με τα πιο όμορφα καλλιτεχνήματα. Έτσι, ο Δαίδαλος έχτισε στην Κρήτη παλάτια με μεγάλες αίθουσες (σάλες) και λουτρό, και τα στόλισε με αγάλματα από κάτασπρο μάρμαρο.

Όταν τελείωσε τις δουλειές που του ανέθεσε, ο βασιλιάς Μίνωας δε τον άφηνε να φύγει από την Κρήτη. Δεν ήθελε να τον αφήσει να πάει σε άλλη χώρα και να φτιάξει κι εκεί τόσο ωραία παλάτια και αγάλματα. Ο Δαίδαλος ένιωθε σαν να ήταν φυλακισμένος. Θέλοντας να γλιτώσει τη ζωή του από τη σκλαβιά του Μίνωα, άρχισε να σκέφτεται, να βασανίζει το μυαλό του για να βρει κάποιο τρόπο να δραπετεύσει. Στο τέλος,

παρατηρώντας τα πουλιά, που με το πέταγμά τους πήγαιναν ανεμπόδι-
στα από τόπο σε τόπο, βρήκε πως, κι ο ίδιος με τον ίδιο ακριβώς τρόπο,
έπρεπε να βγει από τη δύσκολη θέση.

Μάζεψε, λοιπόν, φτερά από πουλιά κάθε λογής, τα συναρμολόγησε,
τα έδεσε με λινάρι, τα κόλλησε με κερί κι έφτιαξε τέσσερις μεγάλες φτε-
ρούγες. Δυο για τον εαυτό του και δυο για το γιο του, τον Ίκαρο. Σ’
αυτό τον βοήθησε κι ο Ίκαρος, που διαρκώς σε κάθε δουλειά ήταν δίπλα
στον πατέρα του.

Έτσι μια μέρα ο Δαίδαλος φώναξε το γιο του τον Ίκαρο και του
είπε:

- Άκουσε, παιδί μου. Θα φορέσουμε τις φτερούγες και θα φύγουμε απ’
εδώ. Θα ανέβουμε ψηλά στον ουρανό. Εσύ θα με ακολουθείς. Να προσέ-
χεις όμως. Να μην πετάς ούτε πολύ χαμηλά και βραχούν τα φτερά σου
από τους αφρούς της θάλασσας, αλλά ούτε και πολύ ψηλά και λιώσει το
κερί από τη ζέστη του ήλιου. Να έρχεσαι πάντα πίσω μου.

Έτσι, πατέρας και γιος, μια μέρα πέταξαν σαν πουλιά κι έφυγαν
μακριά από το νησί της Κρήτης. Ο Δαίδαλος, κάπου-κάπου, γύριζε πίσω
του, κοιτούσε και καμάρωνε το γιο του, τον Ίκαρο, που τα πήγαινε θαυ-
μάσια. Το ταξίδι ήταν ευχάριστο. Ο Ίκαρος χαιρόταν και φτερούγιζε
όλο και πιο δυνατά. Μαγεμένος από τους όμορφους τόπους που έβλεπε
από ψηλά, κι όπως ήταν πιο ελαφρύς από τον πατέρα του, ξεχάστηκε,
ανέβηκε πολύ ψηλά, σίμωσε τον ήλιο. Τότε όμως το κερί έλιωσε, τα
φτερά ξεκόλλησαν κι ο Ίκαρος έπεσε καταγής.

<p>Ο Ίκαρος δεν άκουσε τον πατέρα του. Πέταξε ψηλά, πολύ ψηλά. Σίμωσε τον ήλιο. Το κερί έλιωσε. Ο Ίκαρος καταγής έπεσε.</p>

Μιχάλης Ι. Βάμβουκας

23. Η ΚΟΤΑ, Η ΓΑΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΓΟΥΡΟΥΝΙ

Μια φορά κι ένα καιρό ήταν μια κότα. Μια μέρα, έφαχνε για φαγη-

τό και βρήκε λίγους σπόρους σιτάρι. Έτρεξε πίσω στην αυλή για να τους δείξει στους φίλους της: τη γάτα και το γουρούνι.

- Πρέπει να τους φυτέψουμε, είπε η κότα. Θα χρειαστώ να με βοηθήσετε. Ποιος θέλει να με βοηθήσει;

- Εγώ δεν μπορώ. Είμαι απασχολημένη, είπε η γάτα.

- Ούτε κι εγώ μπορώ. Είμαι πολύ απασχολημένο, είπε το γουρούνι.

Η κοτούλα αναστέναξε κι έφυγε. *Ε!* τότε θα φυτέψω μόνη μου το σιτάρι, σκέφτηκε. Αυτό ακριβώς κι έκανε.

Φύτεψε τους σπόρους προσεκτικά. Τους πότιζε κάθε μέρα μέχρι που το σιτάρι μεγάλωσε και έπρεπε να θεριστεί.

Περήφανη η κοτούλα, έδειξε στους φίλους της τη σοδειά της και τους ρώτησε: Ποιος θα με βοηθήσει να θερίσω το σιτάρι;

- Εγώ δεν μπορώ. Είμαι απασχολημένη, είπε η γάτα.

- Ούτε κι εγώ μπορώ. Είμαι πολύ απασχολημένο, είπε το γουρούνι.

Η κοτούλα αναστέναξε κι έφυγε. *Ε!* τότε θα το θερίσω μόνη μου, σκέφτηκε. Κι αυτό έκανε.

Μετά η κοτούλα έβαλε το σιτάρι στη τσάντα της, το πήγε στην αυλή και το έδειξε στους φίλους της.

- Τώρα πρέπει να πάμε το σιτάρι στο μυλωνά, να το αλέσει και να το κάνει αλεύρι. Ποιος θα με βοηθήσει, να μεταφέρω το σιτάρι στο μυλωνά;

- Εγώ δεν μπορώ. Είμαι απασχολημένη, λέει η γάτα.

- Ούτε κι εγώ μπορώ. Είμαι πολύ απασχολημένο, απαντά το γουρούνι.

Η κοτούλα αναστέναξε κι έφυγε. *Ε!* τότε θα το μεταφέρω μόνη μου. Κι έτσι ακριβώς έκανε. Μετέφερε το σιτάρι στο μυλωνά. Αυτός άλεσε το σιτάρι, το έκανε αλεύρι και το έβαλε σ' ένα σακί. Η κοτούλα το πήρε και το έφερε πίσω στην αυλή της.

- Τώρα πρέπει το αλεύρι να πάει στο φούρναρη, να το ζυμώσει, αν το κάνει ψωμί, να το ψήσει και να το φάμε με το γάλα μας. Ποιος θα με βοηθήσει να το πάω στο φούρναρη; ρώτησε η κοτούλα.

- Εγώ δεν μπορώ. Είμαι απασχολημένη, λέει η γάτα.

- Ούτε κι εγώ μπορώ. Είμαι πολύ απασχολημένο, λέει το γουρούνι.

Η κοτούλα αναστέναξε κι έφυγε. *Ε!* τότε θα πάω το αλεύρι στο φούρναρη μόνη μου, σκέφτηκε. Κι αυτό ακριβώς έκανε. Έδωσε το αλεύρι στο φούρναρη κι αυτός το έκανε ολόφρεσκο και μυρωδάτο ψωμί.

Η κοτούλα πήρε πίσω στην αυλή το ψωμί.

- Πω -πω!! ‘Τι ωραίο ψωμί’, είπαν τα ζώα, μυρίζοντας το μυρωδάτο ψωμί.

- Ευχαριστώ, είπε η κοτούλα. Τώρα το ψωμί είναι έτοιμο για να φαγωθεί. Ποιος θα με βοηθήσει να φάω αυτό το νόστιμο ψωμί;

- Εγώ θα σε βοηθήσω, γιατί είμαι πεινασμένη, λέει η γάτα.

- Εγώ θα σε βοηθήσω πιο πολύ, γιατί είμαι πιο πεινασμένο, απάντησε το γουρούνι.

- Α! όχι. Κανένας από εσάς δε θα με βοηθήσει, είπε η κοτούλα. Κανένας σας δε θέλησε να με βοηθήσει να φυτέψω τους σπόρους. Κανένας σας δε με βοήθησε να θερίσω το σιτάρι. Κανένας σας δε ήταν πρόθυμος να με βοηθήσει να πάω το σιτάρι στο μυλωνά. Κι όταν το αλεύρι ήταν να πάει στο φούρναρη πάλι ήσαστε απασχολημένοι. Όλοι ήσασαν συνέχεια απασχολημένοι! Τώρα κι εγώ είμαι πολύ απασχολημένη και δεν μπορώ να κόψω ψωμί για σας. Είμαι πολύ απασχολημένη, γιατί θα φάω αυτό το ψωμί μόνη μου. Κι αυτό ακριβώς έγινε.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

A. ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1.0	Εισαγωγή	σ. 5
2.0	Αποδέκτες του υλικού και στόχοι του	σ. 5
3.0	Αρχές και επιστημονική θεμελίωση του υλικού	σ.σ. 6-10
4.0	Το διδακτικό υλικό και τα χαρακτηριστικά του	σ. 10
4.1	Το τεύχος 1B, Παίζω και μαθαίνω	σ.σ. 10-12
4.2	Το παιχνίδι με καρτέλες	σ.σ. 12-13
4.3	Το τεύχος 2ο, Βλέπω και διαβάζω	σ.σ. 13-14
4.4	Τεύχος ασκήσεων και δραστηριοτήτων(2ο)	σ. 14-15
5.0	Δυνατές διδακτικές τεχνικές χρήσης του υλικού	σ.σ. 15-21
6.0	Μερικές μεθοδολογικές επισημάνσεις	σ.σ. 21-25
7.0	Επίμετρο	σ. 25

B. ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

00.	Οι μύθοι - κατάλογος	σ.σ. 26-27
01.	Η κότα που γεννούσε χρυσά αυγά	σ.σ. 27-29
02.	Βάτραχος και βόδι	σ.σ. 29-31
03.	Η γάτα που έγινε νύφη	σ.σ. 31-33
04.	Το άλογο και ο γάιδαρος	σ.σ. 33-34
05.	Η ελιά και το καλάμι	σ.σ. 34-35
06.	Ο ήλιος και ο αέρας	σ.σ. 35-37
07.	Ο βοσκός και η θάλασσα	σ.σ. 37
08.	Ο φαλακρός	σ.σ. 37-38
09.	Αράπης και καμήλα	σ. 38
10.	Λύκος και λελέκι	σ.σ. 39-40
11.	Η απρέπεια των μελισσών	σ. 40
12.	Ο μυλωνάς και ο γάιδαρος	σ.σ. 40-42
13.	Γεωργός και φίδι	σ. 42
14.	Αλεπού και τράγος	σ. 42
15.	Ο αμάραντος και το ρόδο	σ.σ. 43-44
16.	Το ανόητο κοράκι κι η αλεπού	σ. 44

17. Ο υλοτόμος (ξυλοκόπος) κι ο Ερμής	σ. 44-45
18. Λαγός, σκαθάρι κι αετός	σ. 46
19. Ο Ερμής, οι κοντοί και ψηλοί	σ.σ. 46-47
20. Χελώνα κι αετός	σ. 47
21. Το μικρό και το μεγάλο ψάρι	σ.σ. 47-48
22. Δαίδαλος και Ίκαρος	σ.σ. 48-49
23. Η κότα, η γάτα και το γουρούνι	σ.σ. 49-51